

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

**Ars studendi terminologiae medicinalis:
лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення
латинської мови та медичної термінології**

Матеріали Міжвузівської студентської наукової конференції

(м. Харків, 16 травня 2017 р.)

УДК 378.016:81.124'276.6:61(063)

Затверджено
вченою радою ХНМУ.
Протокол № 5 від 18 травня 2017 р.

ОРГКОМІТЕТ:

Н. В. Дерев'янченко – голова, зав. кафедри латинської мови та медичної термінології Харківського національного медичного університету, канд. філол. наук.

О. В. Литовська – канд. філол. наук, доцент каф. латинської мови та медичної термінології

Д. В. Дюрба – канд. філол. наук, викладач каф. латинської мови та медичної термінології

О. М. Полянська – викладач каф. латинської мови та медичної термінології

Редакційна колегія:

канд. філол. наук Н. В. Дерев'янченко, доц. О. В. Литовська, канд. філол. наук Д. В. Дюрба, викл. О. М. Полянська.

Ars studendi terminologiae medicinalis: лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології:
Зб. матеріалів Міжвуз. студ. наук. конф. м. Харків, 16 травня 2017 р. / ред. кол. :
Н. В. Дерев'янченко та ін. – Харків: ХНМУ, 2017. – 82 с.

©Харківський національний
медичний університет, 2017

© Редакційна колегія, 2017

ПРОГРАМА

Міжвузівської студентської наукової конференції

Ars studendi terminologiae medicinalis:
лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення
латинської мови та медичної термінології

Відкриття конференції

16 травня 2017 р.

13.00–13.30

(Ауд. 16)

Вітальне слово завідувача кафедри латинської мови та медичної термінології, канд. філол. н. Дерев'янченко Наталі Володимирівни

Секційні засідання

13.30–15.30

Секція 1. Семантико-етимологічні аспекти вивчення медичної лексики(Ауд. 16)

Керівник секції: *Дерев'янченко Наталя Володимирівна*, канд. філол. н.

Безугла Лілія Валентинівна (Харківський національний медичний університет)

Етимологія названий захворювань шкіри і підшкірної клітковини

Боровльова Катерина Євгенівна (Харківський національний медичний університет)

Сравнительный анализ префиксов *macro-* и *megalo-*

Вдовенко Лідія Олександрівна,

Данилова Анастасія Дмитрівна (ДЗ «Луганський державний медичний університет»)

Етимологічні аспекти вивчення назв лікарських форм

Гомонілова Поліна Германівна (Харківський національний медичний університет)

Особливості вживання префіксів *infra-* і *sub-*

Директоренко Олег Вікторович (Харківський національний медичний університет)

Історичні аспекти походження назв кісткових структур тіла людини

Доломан Дар'я Романівна (Харківський національний медичний університет)

Греческие префиксы пространственного значения в анатомической номенклатуре

Макаренко Дар'я Олександрівна (Харківський національний медичний університет)

Етимологічні особливості фітонімів у латинській, німецькій і українській мовах

Макарова Євгенія Юрївна (Харківський національний університет імені

В. Н. Каразіна)

Специфика семантики терминологического элемента -lysis в клинической терминологии

Сідора Альона Олександрівна (Харківський національний медичний університет)

Етимологія назв захворювань серцево-судинної системи

Стратієнко Катерина Миколаївна (Харківський національний медичний університет)

Названия геометрических фигур в составе анатомических терминов

Тодорюк Інна Петрівна (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Пространственная семантика префиксов в медицинской терминологии

Токарєв Владислав Сергійович (Харківський національний медичний університет)

Этимология названий желез внутренней секреции

Секція 2. Своєрідність формування словникового фонду клінічної термінології

(Ауд. 1)

Керівник секції: *Литовська Олександра Веніамінівна*, канд. філол. н.

Бажан Анна Олександрівна (Харківський національний медичний університет)

Репрезентація категорії кольору в клінічній термінології

Голуб Анастасія Володимирівна (Харківський національний медичний університет)

Омонімія терміноелемента -pathia у клінічній термінології

Дірявченко Наталія Миколаївна (Харківський національний медичний університет)

Особливості вживання терміноелементів odont- і dent- у стоматологічній термінології

Доля Дарія Дмитрівна (Запорізький державний медичний університет)

Структура клінічних латинських термінів на прикладі захворювання schizophrenia

Земляніцина Лариса Вадимівна (Харківський національний медичний університет)

Використання терміноелементів -алгія та -одінія на позначення болювого синдрому

Кутіщева Валентина Юрївна (Харківський національний медичний університет)

Вживання терміноелемента зі значенням «біль» в клінічній термінології

Лісова Єлизавета Миколаївна (Харківський національний медичний університет)

Термины с корнями metr- и hyster- в клинической терминологии

Стоян Анна Олегівна (Харківський національний медичний університет)

Употребление терминологических элементов mast- и mam- в клинической терминологии

Суровцева Карина Станіславівна (Харківський національний медичний університет)

Особенности употребления терминологических элементов colp- и vagin- в медицинской терминологии

Цимбал Ірина Миколаївна (Харківський національний медичний університет)

Частотність вживання терміноелементів vas- і angi- у клінічній термінології

Чоломбитько Аліна Віталіївна (Харківський національний медичний університет)

Особенности вживання терміноелемента ortho- в клінічній термінології

Яхно Юлія Едуардівна (Харківський національний медичний університет)

Вживання терміноелементів pneum- та pneumon- в клінічній термінології

Секція 3. Становлення медичної термінології від античності до сьогодення (Ауд. 3)

Керівник секції: *Дюрба Діна Вікторівна*, канд. філол. н.

Гордієнко Поліна Олексіївна (Харківський національний медичний університет)

Назви предметів побуту як джерело метафоризації в анатомічній термінології

Кровіцька Уляна Олегівна (Івано-Франківський національний медичний університет)

Modern Technologies Impact on Developing New Medical Terms

Лисенко Валентина Іванівна (Запорізький національний університет)

Явище термінологізації та детермінологізації в українській анатомічній термінології

Махадев Прашантх Кумар (Харківський національний медичний університет)

Development of Medical Terminology from Ancient to Present

Сенюк Надія Іванівна (Харківський національний медичний університет)

Деякі нариси з історії розвитку та становлення української медичної термінології

Толстих Наталія Валеріївна (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Калькированная лексика в составе анатомической терминологии

Ященко Поліна Олександрівна (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Эпонимы в медицинской терминологии

Секція 4. Роль латинської мови у мультикультурному суспільстві

(Ауд. 2)

Керівники секції: *Зана Людмила Юріївна*, канд. філол. н.; *Лозенко Вікторія Василівна*, канд. філол. н.

Білецька Христина Сергіївна (Харківський національний медичний університет)

Роль латини в багатомовному професійному середовищі

Maiti Anindita (ДЗ «Луганський державний медичний університет»)

The Role of Latin in the Medical Information Space

Нєвхорошев Євгеній Олександрович (Харківський національний медичний університет)

Медицинская терминология в произведении М. А. Булгакова «Записки юного врача»

Новікова Тетяна Анатоліївна (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

Місце латинської мови у сучасному медичному середовищі

Петрова Євгенія Сергіївна (Харківський національний медичний університет)

Этимологические и терапевтические особенности мандрагоры в народной традиции

Родзівіл Ірина Ігорівна (Харківський національний медичний університет)

Тенденції розвитку медичної термінології на сучасному етапі

Русанова Анастасія Ігорівна (Харківський національний медичний університет)

Етимологія назв магічних заклинань медичного характеру за книгами Джоан Роулінг «Гаррі Поттер»

Ситник Ксенія Олександрівна (Харківський національний медичний університет)

Можливості застосування MOODLE для викладання латинської мови студентам медичних вузів

Щасна Ія Олексіївна (Харківський національний медичний університет)

Проблеми вивчення латинської мови у медичних навчальних закладах

Шуляк Катерина Юріївна (Харківський національний медичний університет)

Значення латинської мови у багатомовному і мультикультурному професійному середовищі

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ КОЛЬОРУ В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Дерев'янченко Н. В.

Вживання колористичних елементів у клінічній термінології є надзвичайно продуктивним. У сучасній медицині широко використовують терміни, що засновані на колірних асоціаціях та містять у своєму складі терміноелементи, що позначають певне забарвлення.

У результаті аналізу клінічних термінів було виділено наступні групи, в яких представлено категорію кольору:

1. Латинські клінічні терміни, які містять вказівку на колір, що зберігається при перекладі українською: *febris flava* – жовта лихоманка, *purpura thrombocytopenica* – тромбоцитопенічна пурпура, *asphyxia neonatorum pallida* – асфіксія новонароджених біла, *pedra nigra* – пьедра чорна, *livedo* (від лат. дієслова *liveo* – мати синюшний відтінок) – синець; *cuti smarmorata* – шкіра мармурова; *blepharitis rosacea* (від лат. *Rosaceus* – зроблений із троянд, рожевий) – блефарит, що характеризується появою на шкірі повік дрібних сірувато-червоних вузликів, увінчаних пустулами; часто поєднується з рожевими вуграми; *Roseola* – рожева розеола, різновид висипань; *pityriasisrosea* – рожевий лишай.

2. Певна кількість термінів зі значенням пухлин мають у своєму складі ТЕ на позначення кольору: *melanoma* (у перекладі *melan* – чорний) – злоякісна пухлина шкіри, що характеризується наявністю сірого, чорного, блакитного та рожево-червоного відтінків; *xanthoma* (від грецького *xanthos* – жовтий) – фіброма з жовтуватим забарвленням, *leukoma* (від грецького *leukos* – білий) – біла пляма на рогівці ока [2:129].

3. Окремо виділяємо терміни на позначення відповідних формених елементів крові: *erythrocytus* – червоні кров'яні тільця, *leukocytus* – білі кров'яні тільця.

4. Доцільним вважаємо виокремлення групи офтальмологічних термінів, пов'язаних зі сприйняттям кольору. Усі ці терміни утворені за типовою моделлю – ТЕ на позначення кольору + *opsia* (від грец. *όψις* – зір): *chloropsia* (від грец. *χλωρός* – зелений) – порушення зору, при якому навколишні предмети здаються пофарбованими в зелений колір; *xanthopsia* – бачення у жовтому кольорі; *cyanopsia* – бачення у синьому кольорі; *erythroopsia* – бачення у червоному кольорі.

5. Терміни із галузі дерматології, що вказують на зміну забарвлення шкіри: *cyanoderma* – синюшність, *xanthoderma* – жовте забарвлення шкіри, *erythroderma* – червоний колір шкіри, *melanoderma* – чорне забарвлення шкіри, *leukoderma* – білі плями на шкірі.

6. Серед клінічних термінів є також назви, що не називають колір, а побудовані виключно на асоціації, тобто основою для них є метафоризація.

Наприклад, термін *anthrax* – сибірська виразка (від грецького *anthrax* – вугілля). Основою даної метафори є семантика кольору, адже струп сибірської виразки має вугільно-чорний колір. Асоціативну основу має і термін *icterus* – жовтяниця, стан організму, що супроводжується жовтим забарвленням шкіри (від грецького *іктеρος* – жовтий птах); *ephelides* – веснянки (від грец. *έρηλις* – веснянки, що в свою чергу походить від *ήλιος* – сонце); *molacamosa* – м'ясистий занос, патологічне утворення жовто-червоного кольору [3:245].

Слід відзначити, що частіше в клінічній термінології зустрічаються терміни, що позначають червоний колір або його відтінки (пурпурний, рожевий, червоний і ін.). Цей факт можна пояснити тим, що почервоніння є яскравою клінічною ознакою запалення. Зміна кольору пов'язана з розширенням артеріол, розвитком артеріальної гіперемії і «артеріалізації» венозної крові у вогнищі запалення. Адже ще римський вчений А. Цельс дав визначення симптомам запалення, одним із яких є почервоніння («*Rubor, tumor, calor, dolor et functio laesa*»).

Отже, в ході роботи було виявлено та класифіковано колористичні терміни в клінічній термінології. Визначено, що категорія кольору репрезентована як за допомогою прямого називання кольору, так і за допомогою метафори. Перспективним для подальшого дослідження вважаємо більш детальне вивчення мовних засобів колористичної номінації в сучасній клінічній термінології.

Література:

1. Латинсько-український і українсько-латинський словник ветеринарно-медичних термінів / О. Ю. Балалаєва, Н. В. Галичина. – Київ: Видавничий центр НАУ, 2004. – 161с.
2. Энциклопедический словарь медицинских терминов / Гл. ред. В. И. Покровский. – 2-е изд. – Москва : Медицина, 2001. – 960 с.
3. Бекишева Е.В. Формы языковой репрезентации гносеологических категорий в клинической терминологии: автореф. дисс. докт. филол. наук: спец.10.02.19 «Теория языка» / Бекишева Е. В. –М., 2007. – 41с.

Безуглая Л. В.

ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЙ ЗАБОЛЕВАНИЙ КОЖИ И ПОДКОЖНОЙ КЛЕТЧАТКИ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Литовская А. В.*

Наша работа посвящена этимологии названий заболеваний кожи и подкожной клетчатки.

Целью работы является рассмотрение названий заболеваний кожи и подкожной клетчатки из Международного классификатора болезней, разделение терминов на группы в зависимости от происхождения термина,

анализ этимологии корней и терминологических элементов, участвующих в образовании термина.

Актуальность темы определяется тем, что знание значения и этимологии терминологических элементов, из которых состоит название заболевания, облегчает понимание и запоминание сведений о его клинических проявлениях. Следовательно, работа имеет непосредственно практическое значение как для студентов медицинских университетов и колледжей, так и для людей, не имеющих прямого отношения к сфере медицины.

На первом этапе работы мы классифицировали выбранные термины по происхождению: на латинские и греческие. Затем, в пределах этих групп мы разделили термины на образованные с помощью терминологических элементов и термины с непроизводными основами. На втором этапе мы обратились к значению терминологических элементов и этимологии непроизводных терминов.

Большинство названий патологий кожи образованы с помощью греческих терминологических элементов, часто в их состав входит корень *derm(at)*- – кожа. Характер этих заболеваний ясен из значения терминологических элементов. Например, *pyodermia* (*pyon*- гной + *derma*) [1:904] ; *dermatitis* (*dermat* + *itis*- воспаление) [1:397]; *pityriasis* (*pityron* отрубь + *-iasis* болезнь невоспалительного характера) [1:909]; *dyshidrosis* (*dis* – нарушение + греч. *hidros* пот + *osis*- заболевание) [1:418]; *пойкилодермия Сиватта* (*poikilodermia*; от греч. *poikilos* пестрый, пятнистый, разнообразный + греч. *derma*- кожа) [1:933]; (*atrophia*; *a* - отсутствие + греч. *trophe* питание) [1:106]; *melanoma* (от греч. *melas*, *melanos* темный, черный + *-oma* – опухоль) [1:704]; *keratodermia* (от греч. *keras*, *keratos* рог, роговое вещество + греч. *derma* – кожа) [1:535]; *trichophytia* (от греч. *thrix*, *trichos* волос + греч. *phyton* – нечто вырастающее, растение) [1:1229].

Для понимания значения непроизводных терминов следует обратиться к их этимологии. Среди непроизводных терминов греческого происхождения можно выделить следующие: *phlegmone* (от *phlegma* – огонь, жар, воспаление) – острое гнойное воспаление клетчатки [1:1276]; *cysta* (от *kystis* – пузырь) – патологическая полость в органе [1:543]; *erythrasma* (от греч. *erythraio*- окрашивать в красный цвет) – псевдомикоз с очагами розоватого цвета и четкими контурами [1:1398]; *eczema* (от греч. *ekzema* высыпание на коже, от греч. *ekzeo* вскипать, вспыхивать) – серозное воспаление сосочкового слоя дермы, которое проявляется полиморфной зудящей сыпью [1:1357]; *herpes* (от *herpo*- ползти) – вирусное заболевание с высыпанием сгруппированных пузырьков на коже и слизистых оболочках [1:307]; *акне* (искаженное греч. *акме* верхушка) – воспаление сальных желез и волосяных фолликулов [1:20].

Большинство латинских терминов являются непроизводными: *abscessus* (от лат. *abscedo* – отделяться) – полость, заполненная гноем и ограниченная от окружающих её тканей мембраной [1:3]; *carbunculus* (уменьшительное от лат. *carbo* – уголь) – воспаление нескольких близлежащих волосяных фолликулов и сальных желез, характеризующееся острыми гнойными и некротическими процессами [1:518]; крапивница (*urticaria*, от лат. *urtica* – крапива) – внезапные распространяющиеся высыпания зудящих волдырей, обычно имеют аллергическую природу [1:596]; волчанка (от лат. *lupus* – волк) [1:252] –

болезнь получила своё имя из-за сыпи на щеках и переносице в виде бабочки, которая по мнению жителей Средневековья напоминала места волчьих укусов; почесуха Бенъе (prurigo, от лат. prurigo - зуд) – дерматозы, с зудящими высыпаниями в виде узелков, папул, или везикул [1:951] .

Также были термины, в образовании которых участвовали греческие и латинские ТЭ: seborrhoea (себо – от лат. sebum – сало + греч. rrhoea – течение, истечение) [1:1086];нейрофиброматоз (греч. νευρον – нерв + лат. fibra волокно + osis – заболевание) [1:780], это заболевание также имеет название болезнь Реклингхаузена (болезнь имеет генетические истоки, характеризуется развитием множественных опухолей, поражением кожи имеющих вид пятен цвета «кофе с молоком», веснушчатыми высыпаниями в нетипичных областях [2].

Среди названий заболеваний кожи можно выделить эпонимы (от греч. еponυmos – дающий свое имя). Это такие болезни, как пойкилодермия Сиватта, почесуха Бенъе, болезнь Реклингхаузена. Они были названы так в честь ученых, которые впервые описали их основные симптомы.

Благодаря исследованию данных названий болезней, я определила, что большинство терминов названий заболеваний кожи и подкожной клетчатки имеют греческое происхождение и образованы с помощью терминоэлементов.

Менее численной группой заболеваний являются термины латинского происхождения, именно в них значительно преобладают непроеизводные термины, которые получили своё название исходя из основных симптомов, проявляющихся при данном патологическом состоянии. Они образованы путём видового изменения термина основного симптома заболевания, являются исторически устоявшимися и наиболее точно характеризующими болезнь. Поэтому замена непроеизводных терминов на образованные с помощью терминоэлементов является практически невозможной.

Литература:

1. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов – 2005 год. – 1591 стр.
2. Болезнь Реклингхаузена: причины, симптомы и лечение [<https://doctor-neurologist.ru/bolezn-reklinghauzena-prichiny-simptomu-i-lechenie>]
3. Международная классификация болезней МКБ-10. Электронная версия [<http://www.mkb10.ru>].

МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В БАГАТОМОВНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Вигранка Т. В.*

З історичним розвитком суспільства та мовного середовища питання становлення мов науки залишаються актуальними і сьогодні. Однією з таких мов вважається латинська. Вона займає особливе місце в багатомовному просторі. Латинська мова – одна з найдавніших індоєвропейських мов, належить до латино-фаліскської підгрупи італійських мов індоєвропейської мовної сім'ї [1:28].

На сучасному етапі розвитку суспільства латинська мова вважається мертвою, але незважаючи на це, залишається мовою науки. Саме латина – професійна мова медицини [2:170-173].

Історію свого розвитку латинська мова бере ще з часів Давнього Риму. Тоді були написані перші наукові праці з медицини та створені медичні класифікації. В епоху Середніх віків латинська мова стає ще більш розповсюдженою і вважається ознакою освіченості. На протязі багатьох віків латинська мова залишалася мовою науки та дипломатії, освіти та церкви, юриспруденції і т.д.

В наш час латинська мова є міжнародним джерелом штучного створення нових медичних термінів, назв хвороб, симптомів, анатомічної номенклатури, назв лікарських препаратів в сучасних мовних системах. Окрім того, латина є джерелом утворення наукової та технічної термінології.

Сучасна медична термінологія характеризується макротерміносистемою. В рамках такої системи провідна роль належить наступним підсистемам:

- 1) анатомічна та гістологічна номенклатури;
- 2) комплекс патолого-анатомічної, патолого-фізіологічної та клінічної термінології;
- 3) фармацевтична термінологія.

Процес утворення медичних термінів базується на структурі латинської мови, її граматичних, морфологічних та лексичних особливостях. Кожен термін виступає елементом визначеної системи, наприклад, анатомічної, гістологічної, терапевтичної, хірургічної і т.д. Такі підсистеми є об'єктами вивчення в курсі латинської мови та основ медичної термінології [3].

Вивчення латинської мови має велике значення в підготовці майбутніх фахівців медичної галузі, оскільки допомагає свідомо засвоїти та розуміти медичні терміни латинсько-грецького походження, якими в подальшому фахівець буде оперувати в практичній професійній діяльності.

Отже, латинська мова на сучасному етапі розвитку суспільства та в багатомовному та мультикультурному просторі займає одне із провідних місць, що в свою чергу є подальшою рушійною силою для розвитку науки.

Література:

1. Данилов И.М. Остеохондроз для профессионального пациента. – К.:2010. – 416 с.
2. Кондратьев Д.К. Латынь в современном мире /Журнал ГрГМУ «Учебный процесс», выпуск №4. – М.:2007. – С.170-173.
3. [электронный ресурс]
http://www.k2x2.info/jazykoznanie/latinskii_jazyk_dlja_medikov/p3.php

Боровлева Е. Е.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРЕФИКСОВ MACRO- И MEGALO-

Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Корманова Д.С.

Объектом данного исследования являются префиксы *macro-* и *megalo-* и случаи их употребления в медицинской терминологии. Обратимся сначала к этимологии, префикс *macro-* происходит от греческого *makros* – длинный; большой, обширный; префикс *megalo-*, в свою очередь, происходит от греческого слова *tegas*– большой, огромный; широкий, длинный.

Ввиду того, что префиксы образованы от многозначных слов, они также полисемичны, т.е. имеют несколько значений.

Общее значение префикса *macro-* «увеличение; большой», проанализировав термины с этим префиксом, мы попытаемся классифицировать его конкретные значения.

Итак, префикс *macro-* может указывать на:

1) увеличение размера клетки напр., *макронейроглия* – увеличение в размере нервной клетки; *макротромбоцит* – тромбоцит, в 2-3 раза, превышающий по размерам нормальную клетку; *макрогамета* – более крупная из двух копулирующих половых клеток простейших;

2) увеличение молекулярной массы, напр., *макроглобулины* – глобулины сыворотки крови с молекулярной массой около 1 млн.; *макромолекула* – молекула с молекулярной массой более 1000;

3) увеличение в диаметре, напр., *макроплагия* – изменение эритроцитов, характеризующееся уплощением и увеличением в диаметре; может наблюдаться при железодефицитных анемиях; *макроцит* – крупный эритроцит (диаметром более 8 мкм);

4) увеличение размера части тела или органа (чаще всего указывает на патологию или аномалию развития), напр., *макрогирия* – чрезмерно увеличенные размеры извилин большого мозга при уменьшении их числа; *макрогlossия* – патологическое увеличение языка; *макроденция* – чрезмерно большие размеры одного или нескольких зубов. Сюда же можно отнести

термины макрогения, макрогнатия, макрокардия, макрокефалия, макрокорнеа, макромастия, макронихия, макротия, макрофаллос, макрохейлия, макроэнцефалия;

5) увеличение в длину (преимущественно конечностей), напр., *макродактилия* – чрезмерно длинные пальцы рук и (или) ног; *макротелия* – чрезмерно длинные конечности; *макрофалангия* – чрезмерно длинные фаланги пальцев; *макроподия* – чрезмерно длинные нижние конечности; *макрохейрия* – чрезмерно длинные верхние конечности.

6) увеличение всего тела, напр., *макросомия* – гигантизм; *макрогенитосомия* – чрезмерное увеличение размеров тела и половых органов у детей, обусловленное их преждевременным развитием.

7) исследование объектов невооруженным глазом, напр., *макроскопия* – изучение объекта невооруженным глазом; *макрогельминтоскопия* – исследование невооруженным глазом кала, мочи, мокроты, рвотных масс, а при вскрытии трупа – всех органов и тканей с целью обнаружения в них гельминтов или их фрагментов.

В данной классификации можно увидеть, что префикс *macro-* чаще всего добавляется к греческим корням, исключение составляют лишь макродентия и макрокорнеа. Префикс имеет довольно широкий спектр значений, но ключевым все же является «увеличение».

Теперь проанализируем термины с префиксом *megalo-*, общее значение которого «большой, огромный; увеличение». Для данного префикса мы также составили классификацию значений, префикс *megalo-* может указывать на:

1) увеличение отдельного органа или части тела, напр., *мегалоспления* – патологическое увеличение селезенки; *мегалокорнеа* – увеличение размеров роговицы глаза; *мегалопатилла* – увеличение размеров диска зрительного нерва. Также сюда можно отнести термины мегалодактилия, мегалодонтия, мегаломастия, мегалопапилла, мегалопенис, мегалоуретер, мегалоцистис;

2) увеличение в длину (в основном конечностей), напр., мегалоподия, мегалодактилия;

3) увеличение размера клетки, напр., *мегалобласт* – родоначальная клетка эритропоэза при мегалобластическом типе кроветворения; *мегалофаг* – клетка организма животных и человека, способны к активному фагоцитозу; *мегалоцит* – безъядерная клетка, возникающая при мегалопластическом эритропоэзе;

4) нарушение функции, напр., *мегалоплазия* – избыточный рост какой-либо ткани или органа; *мегалография* – изменение почерка в виде резкого увеличения размеров букв; *мегаломания* – бред величия; *мегалозестезия* – нарушение чувствительности, при котором осязаемые предметы кажутся большими, чем есть на самом деле.

Классифицировав термины с префиксом *megalo-*, можно заключить следующее, большинство терминов с данным префиксом это дубликаты терминов с префиксом *macro-* и являются абсолютными синонимами. Однако, у префикса *megalo-* есть отдельное значение, указывающее на нарушение функции, чего нет у префикса *macro-*, напр., мегалоплазия, мегаломания.

Подводя итог исследованию, можно отметить следующее: оба префикса имеют греческое происхождение, указывают на патологию или аномалию развития, что выражается увеличением размеров отдельной части организма или тела в целом, напр., макрокардия, мегалоспления, макросомия. В ходе классификации терминов с префиксами *macro-* и *megalo-*, мы обнаружили девять пар абсолютных синонимов, напр., макроглоссия – мегалоглоссия, макромастия – мегаломастия, макронихия – мегалонихия. Мы считаем, что префикс *megalo-*, следует оставить лишь в значении «нарушение функции», т.к. значение «увеличение» может выполнять конечный элемент *-megalia*.

Литература:

1. Словарь медицинских терминов – <http://www.medlinks.ru/dictionaries.php>.
2. Alphaonline. Древнегреческо-русский словарь – <http://gurin.tomsknet.ru/alphaonline.html>

Вдовенко Л.О., Данилова А.Д.

ЕТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НАЗВ ЛІКАРСЬКИХ ФОРМ

*ДЗ «Луганський державний медичний університет»
Науковий керівник: Карлова Т.Є.*

У прадавні часи становлення медичної науки ліки застосовувалися медиками в тому вигляді, в якому їх надавала природа. За визначенням професора А. А. Іовського, технологія *лікарських форм* є вершиною фармації, її завершальним етапом, оскільки не знаючи властивостей лікарських речовин, лікарської рослинної сировини та основних положень ряду інших наук, неможливо правильно виготовити жодну лікарську форму.

На перший погляд, добре відомі нам назви лікарських форм не викликають жодних питань щодо їхнього походження та вживання. Але, насправді, перед студентами-фармацевтами та медиками вже з перших занять з медичної термінології відкривається цілий всесвіт різноманіття лікарських форм. Майже щодня вони мають справу з назвами лікарських форм, походження яких часто залишається до кінця незрозумілим. Це заважає усвідомленню сутності функціонування тієї чи іншої назви. Нерозуміння суті імені не дає можливості повністю зрозуміти суті самої форми. Отже, дослідження етимології назв лікарських форм латинської та української терміносистем з метою правильного інтерпретування цих назв є **актуальним** для студентів ВНМЗ.

Мета роботи – дослідити етимологію найуживаніших назв лікарських форм препаратів та класифікувати їх за відповідними критеріями.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **задач**:

- 1) зробити вибірку номінативом на позначення лікарських форм;
- 2) провести етимологічний аналіз назв цих лікарських форм;
- 3) класифікувати розглянуті номінативні одиниці за мовою-джерелом та за актуалізованим ономасіологічним базисом.

Об'єктом дослідження постали назви лікарських форм медичних препаратів, а предметом – етимологічні аспекти творення цих назв.

У роботі автори застосовували метод етимологічного аналізу, порівняльний метод, метод компонентного аналізу, описовий метод, метод формалізації отриманих результатів.

Наукова новизна роботи вбачається в розробці ономасіологічних моделей формування латинських та українських назв лікарських форм препаратів.

Етимологічний та порівняльний аналіз 22 номінативних пар дозволив авторам роботи дійти низки висновків стосовно походження назв лікарських форм та основних ономасіологічних моделей формування цих назв.

Так, встановлено, що за класифікатором «мова-джерело» кількісно переважають номінативні одиниці, що мають латинське коріння. Квантитативні показники за цим параметром становлять 46% для рідких форм, 33% для твердих, 60% для м'яких лікарських форм.

Більша частина українських назв лікарських форм є запозиченою з латинської мови (іноді через мову-посередника). Частота вживання українських назв становить близько 17%. Однак ономасіологічні моделі власне українських назв лікарських форм є схожими на моделі латинські. Наприклад, укр. *відвар* (від дієслова «варити») та лат. *decostum* (від *decoquere* «відварювати»). Наразі актуалізованими є ознаки «процес», «тривалість», «нагрівання», «вода».

Необхідно підкреслити, що деякі назви лікарських форм потрапляли в сучасну термінологію опосередковано, наприклад, через французьку мову, що впливало на їх зовнішню форму. Так, номінативна одиниця *emulsum* потрапило до української мови через фр. *emulsion*, що і зумовило різницю кінцевих словотворчих елементів латинського та українського варіантів назв [1:166].

За класифікатором «ономасіологічний базис» назви лікарських форм можна розподілити на чотири групи: «дія» (укр. *настоянка* від «стояти» – лат. *tinctura* від *tingere* «змочувати», далі з праиндоевр. **teng-* «намочувати»), «об'єкт» (укр. *порошок* від праслав. **porxъ* «пил» – лат. *pulvis* від праиндоевр. **pel-* «пил»), «дія, спрямована на об'єкт» (*аерозоль* від грец. *aēr* – повітря та лат. *solo* – розчиняю), «ознака» (*супозиторій* від лат. *suppositōrium* «підставни; той, що заміщує // той, що знаходиться знизу»).

Найбільш актуалізованим базисом є «дія», що може набути логічного пояснення. Виготовлення лікарської форми передбачає обов'язкову наявність процесу, іноді достатньо тривалого, тому в назвах лікарських форм найчастіше актуалізуються ономасіологічні ознаки «процес», «час», «тривалість», «спосіб».

Отже, у ході вивчення найуживаніших назв лікарських форм у латинській та українській мовах встановлено особливості ономасіологічних моделей формування цих назв, виявлено спільні та відмінні ознаки, проведено класифікацію форм за мовою-джерелом та ономасіологічним базисом.

Перспектива подальших розвідок вбачається в проведенні дериваційного аналізу та систематизації лікарських форм за іншими класифікаторами.

Література:

1. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1982.
2. Капитула Л.С. Историко-этимологическая эволюция названий лекарственных форм во французской стоматологии / Л.С. Капитула // Актуальные проблемы романской филологии: роль языка в формировании многомерного социокультурного пространства: сб. науч. ст. – Минск: МГЛУ, 2012. – С. 77-81.
3. Наказ від 20.07.2006 № 500 «Про затвердження Переліків назв лікарських форм та упаковок для лікарських засобів». – Режим доступу: www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20060720_500.html
4. Номенклатура лекарственных форм Евразийского экономического союза. – Режим доступу: www.eurasiancommission.org/.../Номенклатура
5. Склярова Е.К. *История медицины* / Е. К.Склярова, Л. В. Жаров. — Ростов н/Д: Феникс, 2014. — 346 с.
6. Этимологический онлайн-словарь русского языка Макса Фасмера. – Режим доступу: <https://vasmer.lexicography.online/>

Голуб А. В.

ОМОНИМІЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТУ «-РАТІА»

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Зана Л. Ю.*

Вивчаючи клінічну термінологію на кафедрі латинської мови, у студентів-медиків виникають різні труднощі з правилами вживанням терміноелементів (ТЕ). Одна з причин цього є омонімія деяких термінів, коли вони схожі між собою за вимовою та формою написання, але різні за значенням.

Яскравим прикладом цього є вживання ТЕ «pathia», який має три різні значення. Перший переклад означає спільну назву хвороб, друге – здатність емоційного сприйняття, а третє має значення принципу лікування. Більше всього термінів з ТЕ «pathia» було зареєстровано у значенні «спільні назви хвороб», їх налічується десь 47 слів. Кінцевий «-pathía» об'єднується з початковим терміноелементом, що позначає найчастіше будь-яку анатомічну структуру, орган. Іноді в таких термінах початковий терміноелемент висловлює абстрактне поняття і клінічний термін в цілому випадає з вищезазначеного ряду: characteropathía, ae f – дисгармонія особистості із загостренням окремих рис характеру.

У значенні «принцип лікування» слід запам'ятати два терміни – це «allopathia» та «homeopathia». На позначення емоційного сприйняття існує лише три слова: «arathia», «hyperpathia», «empathia».

При вживанні ТЕ «pathia» також слід враховувати особливості його наголосу у різних випадках. У термінах, де даний ТЕ позначає «загальна назва групи захворювань» або «захворювання», наголос падає на 2-й відкінця склад: «**mastopathia**» – загальна назва дисгармоніальних захворювань молочної залози, «**nephropathia**» – загальна назва захворювання нирок.

Однак в трьох термінах з області психології і психіатрії наголос падає на 3-й склад від кінця: «**apathia**» – емоційна байдужість, «**antipathia**» – почуття відрази до чогось, «**sympathia**» – співчуття, симпатія, «**telepathia**» – телепатія, сприйняття психічної та емоційної активності людини на значній відстані. Слід пам'ятати випадки вживання цих ТЕ.

Гомонілова П. Г.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПРЕФІКСІВ INFRA– І SUB–

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Дюрба Д. В.*

Для термінології, в особливості медичної, дуже важливою є однозначність понять для повного розуміння, точності наукового спілкування та наявності певної класифікації термінів. Проте у латинській мові, яка є професійною мовою медиків та джерелом анатомічних та клінічних понять, досить розповсюдженим є явище синонімії, особливо у терміноелементах та префіксах.

Префікс *infra–* має значення «нижче, під чимось».

1. *Infrahyoideus*, а, um – підпід'язиковий, букв. – той, що розташований нижче під'язикової кістки. Використовується у словосполученнях:

Musculi infrahyoidei – підпід'язикові м'язи – група м'язів, що розташовані нижче під'язикової кістки.

Bursa infrahyoidea – підпід'язикова сумка – сумка, розташована між верхнім кінцем грудино–під'язикового м'яза та щитопід'язиковою мембраною, під нижнім краєм тіла під'язикової кістки.

Nodi infrahyoidei – підпід'язикові вузли – один з видів глибоких шийних лімфатичних вузлів, що розташовані нижче під'язикової кістки.

2. *Infraorbitalis*, а, um – підочнямковий, букв. – нижче очниці. Використовується у словосполученнях:

Canalis infraorbitalis – підочнямковий канал – канал тіла верхньої щелепи, котрий починається від підочнямкової борозни та закінчується підочнямковим отвором на передній поверхні нижньої щелепи; розташований нижче відносно очниці.

Margo infraorbitalis – підочнямковий край – край верхньої щелепи, який переходить у лобовий відросток, та розташований під очницею.

Sutura infraorbitalis – підочнямковий шов – місце з'єднання виличного відростка верхньої щелепи з виличною кісткою; розташований нижче очниці.

3. *Infraclavicularis, e (nodi infraclavicularis, fossa infraclavicularis)* – підключичний, букв. – той, що розташований нижче ключиці. Використовується у словосполученнях:

Nodus infraclavicularis – підключичний вузол – лімфатичний вузол, розташований нижче ключиці.

Fossa infraclavicularis – підключична ямка.

Префікс *sub-*, на відміну від *infra-*, використовується у декількох значеннях.

I. У значенні «розташування під чимось».

1. *Sublingualis, e* – під'язиковий, букв. – той, що розташований під язиком.

Ductus sublingualis – під'язикова протока – протока під'язикової залози, що відкривається отвором у ділянку порожнини рота, розташовану під язиком.

Glandula sublingualis – під'язикова залоза – одна з великих залоз травної системи, котра знаходиться та має вивідні протоки під язиком.

Vena sublingualis – під'язикова вена – кровоносна судина, що проходить під язиком.

2. *Submandibularis, e* – піднижньощелепний – той, що розташований під нижньою щелепою.

Ganglion submandibulare – піднижньощелепний нервний вузол (ганглій) – сплетіння нервів, розташоване під нижньою щелепою (кісткою).

Nodi submandibulares – піднижньощелепні вузли – лімфатичні вузли голови, розташовані під нижньою щелепою.

Trigonum submandibulare – піднижньощелепний трикутник – один з м'язових трикутників шиї, розташований нижче тіла нижньої щелепи

3. *Subcutaneus, a, um* – підшкірний – той, що розташований під шкірою.

Tela subcutanea – підшкірний шар – шар тканини, що розташований під шкірою

4. *Subcostalis, a, um* – підреберний – той, що розташований під ребрами.

Musculus subcostalis – підреберний м'яз – м'яз що розташований під ребрами.

Vena subcostalis – підреберна вена – вена, що розташована під ребрами.

Nervus subcostalis – підреберний нерв – нерв, що розташований під ребрами.

II. У значенні «зменшення ознаки».

1. *Subacutus, a, um* – підгострий – характеристика захворювання, яке прогресує швидше, ніж хронічне, але не переходить у гостру форму.

Lupus erythematosus subacutus – підгострий червоний вовчак – форма еритематозу, що маніфестує поступово.

Thyreoiditis subacuta – підгострий тиреоїдит – неінтенсивний прояв запалення щитоподібної залози.

Adnecsis subacuta – підгострий аднексит – одна з форм запального процесу, що розвивається у придатках матки.

2. *Subfebrilis, e* – підлихоманковий – характеристика захворювання, яке супроводжується помірною лихоманкою (не вище 38°)

Тож проаналізувавши усе вище перераховане, можна зробити висновок, що префікси *sub-* та *infra-* є квазісинонімами у значенні під, адже вони близькі за значенням, проте не взаємозамінні в усіх контекстах. Окрім цього, тільки префікс *sub-* має значення «зменшення ознаки», яке вживається лише у клінічних термінах.

Гордієнко П. О.

НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ ПОБУТУ ЯК ДЖЕРЕЛО МЕТАФОРИЗАЦІЇ В АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Дерев'янченко Н. В.

Значну частину лексики медичної термінології формують вторинні назви, які виникли в процесі метафоризації загальноновживаних слів, зокрема, назв предметів побуту. Під метафоризацією ми розуміємо процес утворення складної семантичної структури на базі початкових лексичних одиниць. Підґрунтям нашого дослідження слугує теорія номінації, яку розробили чеські вчені М. Докуліл та Й. Кухарж [1]. Автори цієї теорії виділяють головне поняття номінації – ономасіологічну категорію, що поєднує ономасіологічну базу та ономасіологічну ознаку. У процесі вторинної номінації ономасіологічною базою виступає окрема мовна форма, яка слугує позначенням для нового поняття, а ономасіологічною ознакою – показники, що мотивують вибір саме тієї, відомої вже у мові, форми для номінації нового поняття. До першої групи належать лексеми, які утворилися внаслідок асоціації за зовнішньою схожістю. Друга група охоплює терміни, які утворилися в результаті функціональної схожості. До третьої групи дослідники зараховують ті терміни, які утворилися як за функціональною, так і за зовнішньою схожістю.

Так, до першої групи належить термін *ampulla, ampullae f* (у побуті має значення «ампула» або «пузата пляшка з двома ручками», «флаконт» [2]). У медичній термінології означає «пухирчасте розширення різних трубкоподібних органів». Наприклад, *ampulla recti* – ампула прямої кишки. Також, наприклад, *falx, falcis f* (у побуті – «серп», «коса») [2]. У медичній термінології – «листок твердої мозкової оболонки». Наприклад, *falx cerebri* – серп мозку, тобто листок твердої мозкової оболонки, який має серпоподібну форму та за своїм зовнішнім виглядом нагадує серп.

До другої групи термінів, утворених на основі функціональної схожості, можна зарахувати такий термін, як *tubulus, i m*, що вживається в побуті у значенні «невелика труба», «трубопровід». В анатомічній термінології означає «канал» [2]. Наприклад, *tubulus renalis contortus* – звитий нирковий канал. Або латинське слово *vas, vasis n*, яке у загальноновживаній лексиці має значення «посудина», у множині «побутове начиння», а в анатомічній термінології означає «судина» [2], тобто трубчастий орган, яким рухається лімфа або кров.

Наприклад, *vasa cordis* – судини серця, *vas lymphaticum profundum* – глибока лімфатична судина, *vasa auris internaе* – судина внутрішнього вуха.

Значний пласт вторинних метафор в анатомічній термінології складають терміни, які утворилися в результаті функціональної та зовнішньої схожості. Таких прикладів доволі багато. Так, поняття *cisterna, cisternae f* у загальнонавчальній лексиці означає «ємність» або «сховище» [2]. У медичній термінології вживається в терміні *cisterna ambiens* – оточна цистерна (одна з субарахноїдальних цистерн головного мозку). В анатомії цистерна – це ділянка розширення субарахноїдального простору в області розходження павутинної і м'якої мозкових оболонок, яка заповнена спинномозковою рідиною. Ці ділянки ззовні та за своїм функціональним призначенням схожі на цистерни. Термін *bursa, bursae f* у загальнонавчальній лексиці означає «предмет одягу». У медичній термінології має значення «сумка» [2], наприклад, *bursa omentalis* – чепцева сумка, *bursa hepatica* – печінкова сумка. Латинський термін *pelvis, pelvis f* має значення «ємність», «таз». В анатомічній термінології має значення «таз» (*pelvis minor* – малий таз, *pelvis maior* – великий таз), або «балія» (*pelvis renalis* – ниркова балія). Термін *pelvis* в анатомії набуває значення структури, що є опорою і кістковим вмістилищем для життєво важливих органів. До цієї ж групи зараховуємо термін *paries, parietis m*, який має значення «стіна» [2], а в різних розділах анатомії це поняття вживається приблизно в 20 термінах. Наприклад, *paries cavitatis abdominis anterior* – передня стінка порожнини черева, яка ззовні нагадує стіну та відокремлює черевну порожнину від заочеревинного простору. Або термін *paries inferior cavitatis nasi* – верхня стінка порожнини носа, *paries membranaceus cavitatis tympani* – перетинчаста стінка барабанної порожнини.

Отже, можна зробити висновок, що явище метафоризації широко поширене в медичній термінології. Підґрунтям для вибору однієї або другої мовної форми є функціональна подібність, подібність за зовнішнім виглядом або аналітична подібність, тобто схожість як за зовнішніми ознаками, так і за функціями одночасно. Вживання в анатомічній термінології слів зі сфери побуту, безумовно, пов'язане з тим, що в уявленні стародавніх учених будова людського організму нагадувала зменшену копію укладу людського житла або цілого міста.

Література:

1. Dokulil M. *Tvoreni slov v cestine* / M. Dokulil // *Teorie odvozovani slov*. – Praha : Naklad, 1962. – 264 p.
2. Дворецкий И. Х. *Латинско-русский словарь* // 11-е изд. стереотип. – М.: Русский язык. – Медиа, 2008. – 843 с.
3. *Міжнародна анатомічна номенклатура* / За ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – К.: Здоров'я, 2001. – 328 с.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ КІСТКОВИХ СТРУКТУР ТІЛА ЛЮДИНИ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Дюрба Д. В.

Основою та опорною системою організму є скелет який має такі структури, як кістки. Латинські назви кісток, в основному, походять від їхньої функції або ж від назви того предмета чи міфологічного героя з яким вони асоціюються.

Наприклад:

1) Os sphenoidale – клиноподібна кістка (від грец. sphen – клин + eides – подібний =клиноподібний); у рукописі Галена (131 – 201 рр. н.е.) ця кістка має назву сфекоїдальної (схожої на осу); вважається, що переписувач – чернець помилився і написав сфеноїдальна (клиноподібна); у зв'язку із зовнішньою подібністю її з комахою, що летить, німецький термін Wespenbein (Wespe – оса) також підтверджує це припущення.

2) Sella turcica – турецьке сідло. Sella, ae f (лат. = стрілець, крісло, сідло) = сідло; turcicus, a, um (лат. – турецький, -а, -е.). Заглиблення на поверхні тіла клиноподібної кістки називається турецьким сідлом у зв'язку з наявністю спинки, що додає йому віддалену подібність із турецьким сідлом.

3) Temporalis, e (від лат. tempus, oris n час + суфікс -alis, e) – скроневий. Назва кістки походить від того, що у людей сивина вперше з'являється на скронях.

4) Vomer, eris n (від лат. vomo – вивергаю) сошник; греки і римляни не знали цієї кістки, А. Везалій (1514 – 1654) приймав її за складову частину гратчастої кістки, В. Видице (XVI ст.) – за додаткову кістку до клиноподібної, і лише Г. Фаллопій (1523 – 1652) і Р. Коломбо (XVI ст.) виділили її як самостійну кістку і дали їй назву “vomer” за подібністю до лемешу сохи, староримського плуга, що розкидав землю в обидва боки.

5) Rostrum sphenoidale – клиноподібний дзьоб. Rostrum, i n (лат. – кіл, дзьоб птаха). Використання слова у значенні “трибуна, сцена” зв'язане з тим, що римські оратори виступали зі сцен, які були прикрашені носовими частинами античних кораблів. Таким чином, rostrum sphenoidale – виступаюча передня частина тіла клиноподібної кістки.

6) Cranium, i n – череп (від грец. kranion – шолом, череп); К. Гален (131 – 201 р. н.е.) писав про череп, що “він подібно шолому захищає головний мозок від зовнішніх ушкоджень”.

7) Перший шийний хребець називається атлант – atlas, n. Як говорить легенда, Атлант, брат Прометея, разом з іншими велетнями–титанами, хотів дотягнутися до неба і скинути з небесного трону Зевса. Дізнавшись про це, Зевс наказав Атланту вічно тримати на шиї та плечах весь небосхил. Тому і є асоціація між черепом і землею, а також між першим шийним хребцем та Атлантом.

8) Axis, is m – осьовий хребець (від грец. axon – вісь). Спочатку тільки зуб другого шийного хребця називався axis, тому що він нагадував вісь; сам хребець Галеном був названий epistropheus від грец. epistropheo = повертати, вертїти; потім А. Везалій (1540) дав йому назву, що збереглася до нашого часу.

9) Грудна кістка, або грудина – sternum, i n. За поглядами вчених класичної давнини, грудина схожа на короткий меч. Тому й три її складові частини, міцно з'єднані між собою, називаються “рукоятка” – manubrium sterni, “тіло” – corpus sterni, “мечевидний відросток” – processus xiphoideus.

10) Лопатка – scapula, ae f. Плоска кістка поясу верхніх кінцівок, що забезпечує з'єднання плечової кістки з ключицею. Латинське слово походить від словагрецького походження “skaptein” – копати, рити, лопатити.

11) Ключиця – clavícula, ae f. Це парна кістка, розташована над першим ребром, що за формою нагадує витягнуту літеру «S». З латинської мови clavícula, ae f – “маленький ключик”, адже кістка схожа за формою на довгий зігнутий ключ.

12) 5 крижових кісток називаються крижем – sacrum, n [від грец. sacer = священний, божественний]. Крижові хребці з'єднуються разом, утворюючи криж. Ця назва походить від давнього релігійного звичаю підношення жертви богам – під час ритуалу із тіла тварини вирізали криж із відповідною частиною прямої кишки. Краще м'ясо, що лежало позаду крижа, жерці забирали собі, а ця кістка із частиною кишки підлягала спаленню як жертвоприношення. Існує й інше пояснення: хрестець протистояв гниттю і був однією з кісток, що зберігалася від трупа, і називалася священною.

13) Вертлюжна впадина – acetabulum, i n. Глибока впадина, яка складається з клубової, лобкової та сідничної кісток, місце їх зрощення утворює суглобову впадину кульшового суглоба. Вертлюжна впадина у давні часи називалася “уксусниця”, адже її напівшароподібна суглобова поверхня схожа на посудину, в якій подавався оцет.

14) Великогомілкова кістка – tibia, ae f. Розташовується з медіальної сторони гомілки, зчленовується з стегною кісткою і кістками стопи. Слово tibia, ae f перекладається як “флейта, дудка”, кістку названо за схожістю з інструментом.

15) Малогомілкова кістка – fibula, ae f. Малогомілкова кістка лежить латеральніше і бере участь головним чином у зміцненні гомілковостопного суглоба. Fibula, ae f означає “шпилька, булавка”. Мала гомілкова кістка має тонкий, гострий і довгий кінець.

16) Os sacrum походить від грец. kokkux = зозуля; так Герофіл (310 р. до н.е.) назвав останні сегменти хребетного стовпа, тому що вони візуально були схожі надзоб зозулі, цією думкою також керувався А. Везалій, щодо походження цього терміну, але Риолан (1620) дав інше пояснення: він стверджував, що вітер, вихідний per anum, видає звук, що нагадує лемент зозулі; у старовину в Англії куприк називали “кістка-свисток”; слово kokkux у Греції вживалося і як образливе слово на адресу чоловіка, що порушує подружню вірність, тому що вже тоді знали про те, що зозуля підкладає свої яйця у чужі гнізда.

Висновок: проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що більшість латинських назв кісток містять інформативний видовий епітет. Досить часто назва кістки являє собою комбінацію різних за характером ознак

інформативних компонентів, які відображають морфологічні особливості кісток, їх топографічне місце розташування в опорному апараті. Більшість інформативних назв є мотивованими, вони мають достатньо прозору внутрішню форму.

Дирявченко Н. Н.

ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ ODONT– И DENT– В СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Харьковский национальный медицинский университет

Научный руководитель: Дюрба Д.В.

На сегодняшний день в латинском языке существует терминоэлемент (далее – ТЭ) dent–, означающий «зуб», с таким же значением существует и ТЭ –odont–, греческого происхождения. Целью нашей работы является изучение особенностей употребления каждого ТЭ в клинической терминологии.

ТЭ odont– употребляется в клинической терминологии, связанной со стоматологией. Например:

- 1) odontodysplasia – нарушение развития зуба;
- 2) odontoid – забоподобные образования;
- 3) odontologia – наука о зубах;
- 4) odontoma – опухоль зуба;
- 5) paraodont – функциональный комплекс, обеспечивающий функцию зубов;
- 6) paraodontogramma – графическое изображение пародонта;
- 7) paraodontos – заболевание зуба, дистрофического характера;
- 8) paraodontologia – учение о заболеваниях зубов;
- 9) paraodontoma – разрастание тканей пародонта;
- 10) dysparaodontia – атрофия пародонта;
- 11) dyphiodont – процесс роста молочных зубов;
- 12) dyphiodontia – процесс роста молочных и постоянных зубов;
- 13) isodontia – зубы, одинакового вида;
- 14) macroodontia – чрезмерно большие зубы;
- 15) microodontia – чрезмерно маленькие зубы;
- 16) odontodysplasia – нарушение развития зуба;
- 17) ortodontia – раздел стоматологии, изучающий вопросы выравнивания зубов;
- 18) periodont – плотная фиброзная соединительная ткань, обуславливает соединение корней зубов с лунками;
- 19) periodontitis – воспаление периодонта;
- 20) endodontia – раздел стоматологии, изучающий строение и функции эндодонта.

Терминоэлемент dent– также употребляется в клинической терминологии, связанной со стоматологией. Например:

- 1) adentia – полное отсутствие зачатков зубов;

- 2) hallodent – пломбировочный материал предназначен для получения металлических пломб взамен существующих амальгам, содержащих токсичную ртуть;
- 3) dentalgia – зубная боль;
- 4) denticl – отложение извести в пульпе зуба и в корневом канале, связанное, очевидно, с раздражением пульпы;
- 5) dentin – опорная ткань зуба;
- 6) dentinogenesis – употребляется с прилагательным "несовершенный" и означает наследственное нарушение развития дентина зуба;
- 7) dentificatio – образование зуба.

Итак, мы исследовали 20 терминов с ТЭ odont– и 7 с ТЭ dent–, и сделали вывод, что odont– в клинической терминологии употребляется в 3 раза чаще, чем dent–.

Доломан Д.Р.

ГРЕЧЕСКИЕ ПРЕФИКСЫ ПРОСТРАНСТВЕННОГО ЗНАЧЕНИЯ В АНАТОМИЧЕСКОЙ НОМЕНКЛАТУРЕ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Литовская А.В.*

В разных подсистемах медицинской терминологии греческие и латинские префиксы имеют исключительно широкое применение. При этом в анатомической номенклатуре преобладают латинские приставки, а в патологической анатомии, физиологии, клинических дисциплинах преобладают префиксы греческого происхождения.

В нашей работе анализируется использование локативных префиксов греческого происхождения в анатомической номенклатуре. Согласно классификации В.Ф. Новодрановой указанные в данной статье префиксы относятся к пространственному (локативному) типу. Исключением является префикс pro–, который встречается и в пространственно–локативном типе префиксов в греческой интерпретации, и в локативно–направленном типе в латинской интерпретации. [1]

Префиксы происходят от греческих предлогов и имеют близкое им значение: hypo– (от ὑπο) под, ниже; hyper (от ὑπερ) над–, верхнее; epi– (от ἐπι) над чем–либо, сверху; meta– (от μετα) позади, после, pro– (от προ) перед, впереди, прежде, раньше; endo– (от ενδον) внутри; ecto– (от εκτος) снаружи, вне.

В группе локативных префиксов В. Ф. Новодранова выделяет следующие антонимические пары: внутри (endo–, ento–) – снаружи (ecto–, eho–), впереди (pro–) – позади (meta–), над (epi–, hyper–) – под (hypo–) [1].

Рассмотрим функционирование указанных префиксов в анатомической номенклатуре [2; 3].

Отметим, что префикс hyper- в анатомической номенклатуре не используется.

Наиболее продуктивным из рассматриваемых префиксов является epi-. Слова с этим префиксом широко представлены в различных системах органов: systemata genitalia, systema digestorium, organa sensuum, systema cardiovasculare, ossa, systema nervosum, systema respiratorium, anatomia generalis, cavitas abdominopelvica, musculi.

В основном epi- входит в состав имен существительных (epicondylus, epidermis, epididymis, epigastrium, epiglottis, epimysium, epineurium, epiphysis, epithalamus, epithelium, eponychium, eroophoron), реже – прилагательных (epicranialis, epicranius, epididymalis, epiduralis, epigastricus, epiglotticus, epiphysialis, epiploicus, episcleralis, epithalamicus, epitympanicus).

Большинство прилагательных образованы от существительных с данным префиксом (epididymalis от epididymis; epigastricus от epigastrium; epiglotticus от epiglottis; epiphysialis от epiphysis; epithalamicus от epithalamus)

Префикс epi- может использоваться в усеченной форме, например, eponychium = epi+onychium, eroophoron = epi+oophoron

Как видим, префикс epi- преимущественно сочетается с греческими корнями (glott, tymphan, gastr), однако есть исключения – epicranialis, epiduralis (от лат. cranium – череп; dura – твёрдая мозговая оболочка).

В отличие от клинической терминологии в анатомической номенклатуре epi- вступает в антонимические отношения с hypo- (epiphysis – hypophysis; epiglotticus – hypoglossus, epidermis – hypodermis, epigastrium – hypogastrium, eponychium – hyponychium, epithalamus – hypothalamus, epiphysialis – hypophysialis, epithalamicus – hypothalamicus).

Префикс hypo- используется только с греческими корнями. Входит в состав существительных: hypochondrium, hypodermis, hypogastrium, hyponychium, hypophysis, hypothalamus, hypothenar, а также прилагательных: hypochondriacus, hypogastricus, hypoglossalis, hypoglossus, hypophysialis, hypothalamicus, hypothalamohypophysialis, hypothalamospinalis. Чаще всего встречается в органах нервной системы.

Некоторые прилагательные образованы от существительных: hypochondriacus от hypochondrium; hypogastricus от hypogastrium.

Есть усеченная форма у существительного hyponichium = hypo+ onychium

Ещё одна антонимическая пара endo-ecto. Ecto- в анатомической номенклатуре используется в варианте eχο-: eχοrotatio, антоним endorotatio.

Префикс endo- используется как в существительных: (endocardium, endolympha, endometrium, endomysium, endoneurium, endorotatio, endosteum), так и в прилагательных (endoabdominalis, endocardialis, endocrinus, endolemniscalis, endolymphaticus, endopeduncularis, endopelvinus, endothorasicus. Некоторые прилагательные образованы от существительных: endocardialis от endocardium; endolymphaticus от endolympha.

Так же, стоит отметить, что во многих терминах противоположное endo- значение будет у peri-, таким образом получают антонимические термины:

endolymphaticus–perilymphaticus, endometrium–perimetrium, endosteum–periosteum и т.д.

Префикс встречается в таких системах органов: musculi, systema cardiovasculare, systema nervosum, organa sensuum, ossa, juncturae, glandulae endocrinae. Префикс в основном используется с греческими корнями, но есть исключения: endorotatio, endoabdominalis, endopelvinus.

Рассмотрим следующую антонимическую пару pro–/meta–. Префикс meta– используется только с греческими корнями. В основном входит в состав существительных: metacarpus, metaphysis, metatarsus, metatarsus, metatarsus, metatarsus, реже прилагательных: metacarpalis, metacarpophalangeus, metatarsalis, metatarsophalangeus, metopicus. Прилагательные образованы от существительных: metacarpalis от metacarpus; metatarsalis от metatarsus.

Есть усеченная форма: metencephalon= meta+ encephalon.

Слова с данным префиксом встречаются в системах органов: juncturae, ossa, systema cardiovasculare, anatomia generalis, musculi, systema nervosum.

Греческий префикс pro– существует наряду с омонимичным латинским префиксом. Однако греческий употребляется значительно реже: prosencephalon, prostata, prostaticus. Префикс используется в systema nervosum, systemata genitalia.

Антонимические пары образуют только термины греческого происхождения: prosencephalon – metencephalon.

В результате проведенного анализа мы можем сделать вывод, что локативные префиксы греческого происхождения активно используются в анатомической номенклатуре. Из семи рассматриваемых префиксов используются не все, а только 6 (кроме hyper): наиболее продуктивным является еpi–, наименее – ехо. Преимущественно префиксы присоединяются к греческим корням, но есть и исключения (endo–, еpi–, ехо– сочетаются с латинскими корнями). Антонимические пары в анатомической номенклатуре отличаются от литературного языка и клинической терминологии: еpi–/hypo–; endo–/exo–; pro–/meta–.

Литература:

1. Новодранова В.Ф. – Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии / В. Ф. Новодранова ; Рос. академия наук; Ин–т языкознания. МГМСУ. – М. : Языки славянских культур, 2008. – 328с.

2. Международная анатомическая терминология / Под ред. Колесников Л. Л. – М., 2003. – 424 с.

3. Terminologia anatomica [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/TA98%20Tree/Alpha/All%20KWIC%20W%20LA.htm>

СТРУКТУРА КЛІНІЧНИХ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАХВОРЮВАННЯ SCHIZOPHRENIA

Запорізький державний медичний університет

Науковий керівник: Мартьянова М.Є.

Сучасна медична термінологія — поняття комплексне, до її складу входить кілька сотень тисяч слів і стійких словосполучень, які складають термінологічну базу цілого ряду медико-біологічних дисциплін. Це природно сформована терміносистема, яка має багатовікову традицію. Характерна її особливість — використання латинської та грецької мов для утворення термінів. [1;223] За структурою розрізняють прості, складні та складені клінічні терміни. Прості — це окремі іменники. Складені терміни утворюються за допомогою декількох окремих. Складні терміни — це слова, утворені шляхом складання декількох грецьких або, рідше, латинських терміноелементів. Розглянемо етимологію такого захворювання як шизофренії.

Schizophrenia — одне з найбільш поширених психічних розладів, що характеризується поєднанням продуктивної та негативної симптоматики, поведінковими та когнітивними порушеннями, що приводить до несприятливих соціальних і економічних наслідків [4;2139]. Термін «schizophrenia» є складним однослівним, який утворюється шляхом сполучення двох словотворчих термінів грецького походження: *schizein* «розщеплювати» і *phrēn, phren* — «розум». Цей термін був створений Еженом Блейлером у 1908 році для опису розмежування функціональності між особистістю, мисленням, пам'яттю і сприйняттям.

Опис цього захворювання зустрічався й раніше. Наприклад, Бенедикт Морель у 1853 році використовує термін «dementia praecox», який складається з латинського іменника та прикметника та означає «раннє недоумство». Але Бейлер вважав, що термін «dementia praecox» відображає хибний діагноз. Саме композит «schizophrenia» показує найважливішу особливість хвороби: розщеплення різних психічних функцій [5]. Розглянемо словотворення форм шизофренії. Снежевський виділяє основні 4 форми: просту, гебефренічну, кататонічну та параноїдальну [3;12].

Термін *heberphrenia* був вперше використаний німецьким психіатром Евалдом Ескером у 1871 році. Ця форма починається в молодому віці, хоча поведінці хворого притаманні ті ж симптоми, що й для простої форми. Але саме через ранній початок композит поєднує два грецькі терміноелемента: *hebe* — юність, статево дозрівання і *phren* — серце, душа, розум. Разом — недоладно-дурнуватодитячий.

Кататонічна форма також складається з двох грецьких терміноелементів: *kata* вздовж і *tonos* — напруга. [6] Одним з найпоширеніших синдромів якої є кататонічний ступор, коли хворий застигає в якійсь позі і зберігає її годинами,

днями, тижнями. Найчастіше — лежить у ліжку, накрившись з головою і тримаючи її у повітрі, так звана «повітряна подушка».

Параноїднаформа – грец. *paranoia* — безумство, божевілля. Єдиний односкладний термін, який ми можемо зустрічати серед форм шизофренії. Хворим на цю форму шизофренії притаманні специфічні деформації мислення і ставлення до світу та до себе, згідно з якими, головним, визначальним у житті є їх ідеї, думки, судження, оцінки, ними самими придумані закони, котрі психіатри називають надцінними або ідеями-фікс.

Розглянемо словотвір основних симптомів шизофренії:

Каталепсія (від грец. *katalepsis* — схоплювання, напад або воскова гнучкість) – це утрата тілом людини або окремими його частинами рухомості з характерним застиганням у певній позі. [2;117]

Стереотипія (від грец. *stereos*— твердий і *typos*– відбиток) виражається у монотоннихрозхитуваннях та іншиходноманітнихрухах.

Ехопраксія (від грец. *echo* — відображення, відлуння звуку і *praxia* — дія) – при цьому симптомі пацієнт повторює побачені дії, рухи інших людей.

Негативізм (лат. *negation* — заперечення) — безглузда протидія, невмотивована відмова хворого від будь-якої дії, руху або опір його здійсненню.

Амбівалентність(від грец. *amphi* — подвійність і лат. *valentine* — сила) – емоційне переживання, яке супроводжується одночасним позитивним і негативним ставленням до людини або до предмету.

Мутизм(від лат. *mutus* — німий, безголосий) – це порушення вольової сфери, що виявляється у відсутності відповідної та спонтанної (довільної) мови при збереженні здатності хворого розмовляти і розуміти звернення до нього. [6]

Отже, розглянувши етимологію шизофренії та проаналізувавши більшість термінів, пов'язаних з цим захворюванням, ми можемо зробити висновок про те, що вони складаються в основному з двох словотворчих термінів грецького походження. Саме ця структура термінів найповніше розкриває сутність і симптоматику захворювання та його форм.

Література:

- 1) Свіглична Є. І., Толоч І. О. Латинська мова. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.
- 2) Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970–1980 – 799 с.
- 3) Снежевський А.В. Шизофрения (цикл лекцій 1964 г.)/ Отв. ред. проф. В.С. Ястребов – М.: МАКС Прессб 2008. – 196 с
- 4) Улумбеков Э. Большой энциклопедический словарь медицинских терминов: более 100 тысяч терминов / Э. Улумбеков – ГЭОТАР-Медиа, 2012 – 2263
- 5) Ashok A. Paul Eugen Bleuler and the origin of the terms chizophrenia (SCHIZOPRENIE GRUPPE) /A. Ashok, J. Baugh, and V. Yeragani [Electronicresource] – Mode of access : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3339235/>
- 6) Online etymology dictionary [Electronic resource] – Mode of access : <http://etymonline.com/index.php>

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ «–АЛГІЯ» ТА «–ОДІНІЯ» ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ БОЛЬОВОГО СИНДРОМУ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Дюрба Д. В.*

Біль є одним з найбільш важливих симптомів, які свідчать про проблеми різних органів і систем організму, а уміння описати та локалізувати біль необхідно для точної діагностики захворювання. Тому не викликає подиву наявність досить великої кількості медичних термінів, які описують різні види болю.

Звичайно для визначення патологічних станів використовують грецькі корені. Так, поняттю «біль» відповідають такі терміноелементи (далі – ТЕ): «–алгія» та «–одінія». Їх додають до кореня, що вказує на локалізацію патологічного процесу. Наприклад, для позначення болі у шиї можна вживати терміни «цервікалгія» або «цервікодінія». В обох випадках «cervix» означає шию як частину тіла або шийку як частину іншого органу, а «–algia» або «–odynia» – біль. При цьому слід зважати на те, що слово «algia» (*ἄλγος*) у перекладі з грецької означає «больові відчуття», а «odynia» (*οδύνη*) – не стільки власне біль, скільки муку, печаль, горе, нещастя, тобто страждання, що супроводжують ці больові імпульси.

Аналіз медичних термінів, що означають різні прояви больових проявів, показав, що терміни із ТЕ «–алгія» вживають набагато частіше. Так, у виданні «Словник медичної термінології латинсько–українсько–російський» під редакцією М. Ф. Кніпович (Київ, 1946) було знайдено 65 медичних термінів, що позначали біль різної локалізації.

Серед них 44 терміна закінчувалися на «–алгія». Наприклад:

1. Arthralgia, ae, f. – суглобовий біль;
2. Cardialgia, ae, f. – серцевий біль;
3. Cystalgia, ae, f. – невралгічний біль у міхурі;
4. Enteralgia, ae, f. – кишковий біль;
5. Myalgia, ae, f. – міалгія, м'язовий біль;
6. Panalgia, ae, f. – паналгія, загальний біль;
7. Pharyngalgia, ae, f. – біль горла;
8. Spinalgia, ae, f. – чутливість до тиску 2–7-го шийних хребців при туберкульозі бронхіальних залоз
9. Urethralgia, ae, f. – невралгічний біль у сечовипускному каналі, та інші.

В той же час лише 21 термін закінчувався на «–одінія», серед них:

1. Cossygodynia, ae, f., невралгія в ділянці куприка;
2. Cystodynia, ae f., біль у сечовому міхурі

3. Mastodynia, ae, f. – невралгія грудної залози;
4. Onirodynia, ae, f. – хворобливий, неприємний сон;
5. Thoracodynia, ae, f. – біль у грудях;
6. Urodynia, ae, f. – біль при сечовивипусканні, тощо.

У 7 випадках було вказано на синонімічність термінів із цими суфіксами:

1. Chiralgia, ae., f. s. Chirodynia, ae, f., – біль в руці
2. Coelialgia s. Coeliodynia, ae, f. – симпатична невралгія черевних органів;
3. Colpodynia, ae, f., = Colpalgia – біль у вагіні;
4. Gastrodynia, ae, f., = Gastralgia – шлунковий біль
5. Gonydynia, ae, f. s. Gonalgia, ae, f., біль в колінному суглобі
6. Otagra, ae, f. = Otagia, ae, f. = Otodynia, ae, f. – вушний біль;
7. Posthalgia, ae., f. = posthodynia, ae, f. – біль у крайній плоті;

Підводячи підсумок, слід вважати, що найчастіше в сучасній медицині різні прояви болю позначають термінами, які містять ТЕ «-алгія», що є найбільш вживаним та зрозумілим. Такі ж терміни звичайно використовують при позначенні методів лікування (аналгезія, тобто заходи, спрямовані на ліквідацію болю) або лікарських засобів, спрямованих на подолання болю у пацієнтів (Анальгін, Спазмалгон тощо).

Krovitska U.

MODERN TECHNOLOGIES IMPACT ON DEVELOPING NEW MEDICAL TERMS

*SHEE “Ivano–Frankivsk National Medical University”
Scientific supervisor: Pizhuk T.H.*

Every language develops reflecting all the processes in the society, English is not an exception. Thus using modern technical devices which became inevitable part of our life, gave an impact to developing numerous word groups and even word families. Over recent years, the interest has focused on the development of various productivity measures of derivational affixes and token frequency, that explains how new morphemes produce new words [1].

Having studied the phenomenon of selfie from the medical point of view, we discovered that a number of new medical terms appeared due to it.

Selfie which was named the word of the year by Oxford Dictionaries in 2013, is the new term for a photograph that one has taken of oneself, typically one taken with a smartphone or webcam and shared via social media [2]. The American Psychiatric Association has stated that taking selfies is a mental disorder: categorized this addiction into three levels:

borderline selfitis– you take up to three selfies a day but do not post them on social media.

acute selfitis– you post at least three images of yourself a day.

chronic selfitis– you experience an uncontrollable urge to take and post up to six photos a day [3].

So, as we can see, the word “selfie” generated such medical term as “selfitis” by adding suffix – *itis*.

While processing students’ questionnaire, we found out an array of vocabulary items connected with selfing and referring to people’s:

- different activities: *welfie* (workout selfie, taken in the gym);
- feelings and conditions: *drelfie* (drunken selfie), *uglie* (taking selfie purposely looking “ugly”), *healthie* (the pursuit of the perfect body);
- particular parts of the body: *helfie* (a picture of one’s hair) and *belfie* (a picture of one’s posterior), *melfie* (a photo of one’s moustache), *lelfie* (a picture of her / his legs) or *legsie* (the photograph is of a person’s outstretched legs, often with a suitably glamorous background visible);
- shared company: *wefie* (photo taken in the same fashion as a selfie, but with 2 or more people), *pelfie* (picture with pet animals), *groupie* (photo like a selfie, but for a group of people), *youfie* (a selfie of another person), *relfie* (a photo taken with relatives), *ussie* (a self–inflicted group photo, when the participant of group photo also acts as the picture taker);
- location and surrounding: *shelfie* (a picture of objects arranged on a shelf), *felfie* (farmer selfies), *selfiecity* (investigating the style of self –portraits taken in five different cities of the world) [2].

All these new terms were formed mostly by combining two roots of using the item “selfie” as a word– initial or word–final, meaning they are pre–existing words that are combined or given entirely new meanings. These derivative processes enrich word stock of the English language on the one hand and create some new medical terms on the other hand.

To sum it up, we can say that the English language as a very sensitive instrument reacts to all current processes of the modern society and reflects in different way in its newly developed vocabulary items which are later used in all spheres of people’s, including medicine.

References:

1. Laws J.V. MorphoQuantics: A Corpus of Derivational Morphology in Adult Spoken English [Электронный ресурс] // Laws J.V., Ryder, C. – 2014. – режим доступа до ресурсу: [www. MorphoQuantics.co.uk](http://www.MorphoQuantics.co.uk)
2. Oxford English Dictionary [Электронный ресурс] // Oxford University press. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: www.oed.com.
3. Woronko Michael. Addiction To Selfies: A Mental Disorder? [Электронный ресурс] // [http://www.lifehack.org/articles/communication/addiction–selfies–mental–disorder.htm](http://www.lifehack.org/articles/communication/addiction-selfies-mental-disorder.htm)

ВЖИВАННЯ ТЕ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «БІЛЬ» У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Перекрест М. І.*

Клінічна термінологія широко використовується в медичній практиці. Більшість термінів – багатослівні клінічні терміни латинською мовою які означають назви хвороб, патологічних станів, оперативних втручань та ін. У клінічній термінології переважно вживаються грецькі терміноелементи які утворюють складні терміни за допомогою словотворчих конструкцій. Складні клінічні терміни утворюються за наступною моделлю: «грецький корінь», який може вказувати на орган, частину тіла, тканину, клітину + «кінцевий терміноелемент», котрий означає: біль, патологічний стан, хворобу, спосіб обстеження, лікування, пухлину та ін. Деякі терміноелементи можуть бути взаємозамінними синонімами, наприклад: терміноелементи «algia» і «odynia» які мають значення «біль».

Allodynia – алоденія (all(o) – інший +odynia–біль) – біль в наслідок дії подразників, які за звичай її не викликають.

Acrodynia – акродінія (acr(o) – кінцівка + odyinia – біль) – болі в кінцівках

Spondylodynia – спондільодінія (spondyl – хребець + odyinia – біль)– біль у хребці.

Neuralgia – невралгія (neur – нерв+algia–біль) – відчуття сильної пекучості або колючої болі по лінії нерва.

Myalgia – міалгія (my – м'язи + algia – біль) – біль в м'язах, який виникає в результаті гіпертонуса м'язових клітин, як у спокої так і під час навантаження.

Ischialgia–ісхіалгія (ischi – сідничний нерв + algia – біль) – больовий синдром, який виникає при надавлюванні на будь яку частину сідничного нерву

Отже, проаналізувавши клінічні терміни до складу яких входить кінцевий терміноелемент «algia» і «odynia», можна зробити висновок, що терміноелемент «algia» вживається з грецькими коренями які позначають органи та системи органів, а кінцевий терміноелемент «odynia» частіше вживається з терміноелементами які означають захворювання опорно–рухового апарату.

Лисенко В.І.

ЯВИЩЕ ТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ ТА ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Запорізький національний університет

Є такі основні способи термінологізації:

а) використання для позначення наукового поняття загальноновживаного слова,

внаслідок чого воно термінологізується і переходить до розряду лексики обмеженого вживання: нирка, печінка, серце, легені, ребра, залоза, м'язи, суглоб, плевра, аорта, сечовий міхур, мозок, нерви, кров, хребет [1:7]. Часто такі терміни виникають на ґрунті переосмислення значень слів за подібністю (метафоричне переосмислення): морфемний шов, човник у ткацькому верстаті, ребра трикутника, крило автомобіля, ланка швейної машини; чи суміжністю (метонімічне переосмислення): згин, прокладка, насадка;

б) термінологічна деривація, тобто використання засобів словотвору, які характерні для української мови: кровообіг, спинномозкові нерви, скелет людини, тім'яно – потилична борозна, передцентральна звивина [1:7];

в) адаптація відповідних фонетичних і граматичних закономірностей української мови термінів – слів іншомовного походження, переважна більшість яких належить до інтернаціоналізмів.

Детермінологізація може бути частковою, якщо термін зберігає номінативну функцію і, разом з тим, набуває емоційно – експресивного забарвлення; повним, коли термін втрачає специфічні ознаки поняття і виконує тільки експресивно-емоційну функцію. Частково детермінологізуються терміни, що потрапляють у публіцистичне або розмовне мовлення. Повна детермінологізація відбувається найчастіше з термінами, що починають виконувати зовсім протилежну своїй природі терміна функцію – стають елементами образної структури художнього твору, наприклад:

1) Тіло звинулося, розправилося, ще раз звинулось, і весь час було чути поблизу тихе оте воркотіння: кров біла цівкою з-під пахви [2:74].

2) Телефоніст у землянці, присів до трубки, затуливши друге вухо, щоб чути, що передає Брянський з С.П. [2:65].

3) Зашелестіло все небо, незримі хвилі потужних шумів понеслися над головою, загойдались: що-шов-шов [2:65].

4) У Брянського юнацьке вродливе обличчя з тонкими рисами, безкровне, але не худе [2:49].

5) Поруч хропів Сагайда, він весь час пашів і, миркаючи уві сні, щоразу закидав на Черниша важку, гарячу руку, намагаючись обійняти [2:50].

Отже, термінологічна лексика поза термінологією не складає систему, а є сукупністю слів і словесних комплексів, які у відповідній термінології використовуються як терміни; вони позбавлені дефініції; для неї не характерна моносемічність, внаслідок чого посилюються її залежність від контексту певного твору; у художній літературі термінологія є носієм стилістично-експресивного характеру.

Загалом, детермінологізація веде до кількісного і якісного збагачення лексики. Протилежний процес – це термінологізація, тобто сукупність мовних перетворень, у результаті реалізацій яких формуються конкретні слова – терміни, зокрема нормальної анатомії людини. Отже, кожне загальнонавчване слово може стати терміном шляхом включення у спеціальний словник за ознакою повного співвідношення з певним соціально-організованим явищем, а з іншого боку – кожен термін може

повернутися в загальнонародну мову шляхом втрати точних співвідношень з названим явищем.

Література:

1. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини: підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц – 5-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 248с.
2. Олесь Гончар. Твори в 5 Т. – К.: Дніпро, 1966, 1Т. Прапороносці. Трилогія. – 448с.

Лисовая Е.Н.

ТЕРМИНЫ С МЕТР– И HYSTER– В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Литовская А.В.*

В клинической терминологии существуют парные корневые терминоэлементы: *gingiv–/ul–* (десна), *colp–/vagin–* (влагалище), *hyster–/metr–* (матка) и т.д. При изучении и использовании в профессиональном общении терминов с парными терминоэлементами часто возникают сложности.

Целью данной работы был анализ пары терминоэлементов *hyster–/metr–*, рассмотрение их этимологии, а также выявление закономерностей их употребления.

В ходе работы было проанализировано более 70 терминов из медицинских энциклопедических и переводных словарей, а также из международного классификатора болезней [1–6].

Оба корня греческого происхождения. Корень *metr–* происходит от греческого слова *μητρα*, обозначающего полость матки, материнскую утробу, чрево. В свою очередь корень *hyster–* берет начало от греческого слова *ὕσθηρα*.

В клинической терминологии корень *hyster–* чаще всего употребляется для обозначения:

- приборов, аппаратов, методов диагностики и исследований: *hystero-graph, hystero-dynamograph, hystero-salpinograph, hystero-scopium, hystero-tonometro-graph, hystero-tubator, hystero-phor, hystero-tokographia*;
- хирургических манипуляций: *hystero-cleisis, hystero-laparotomia, hystero-lysis, hystero-pexia, hystero-plastica, hystero-rrhaphia, hystero-tracheloplastica, hystero-trachelectomia, hystero-trachelotomia, hystero-salpingectomy, hystero-tomia, hystero-rectomia*;
- механических повреждений целостности: *hystero-rrhexis, hystero-cele, hystero-cervicorrhexis*;
- обозначение новообразований: *hystero-carcinoma, hystero-myoma*.

– термины, обозначающие патологии шейки матки: *hystercervicodysplasia*, *hystercervicoectropia*.

В качестве особенностей использования корня *hyster-* можно выделить: обозначение новообразований, сочетание с *cervic-*, *trachel-*.

Отметим, что термин истерия (*neurosis*) также происходит от греч. *hystera*. Это этимологическое значение названия нервной болезни находит свое объяснение в прежнем ошибочном мнении, что она связана с маткой и свойственна только женщинам.

Корень *metr-* может быть использован в следующих значениях:

- истечение или скопление крови/жидкости: *menometrorrhagia*, *metropathia*, *metrorrhoea*, *pyometra*, *haematometra*, *heamatopyometra*, *haematotrachelometra*, *hydrometra*, *lochiometra*;
- патологические состояния: *ametria*, *metratona*, *metroptosis*, *metrostenosis*, *metrotrombophlebitis*, *metrocystosis*, *endometriosis*;
- воспалительные процессы: *metritis*, *metrolymphangitis*, *metroendometritis*, *perimetritis*, *metroperitonitis*, *endometritis*;
- приборные методы исследований: *metrographia*, *metrosalpingographia*, *metroscopia*;
- операции: *metreuryisis*, *metroplastica*, *endometria*.

Важно отметить, что корень *metr-* используется в терминах, образованных префиксальным или префиксально-суффиксальным способом. Они называют оболочки матки (*endometrium*, *myometrium*, *perimetrium*) и их патологии (*endometriosis*, *endometritis*, *perimetritis*, *myometriosis*, *myometritisi* т.д.). Также возможно сочетание с корневыми терминологическими элементами *haemat-* (*haematometra*), *hydr-* (*hydrometra*) и *py-* (*pyometra*).

Кроме того, существует омонимичный терминологический элемент *metr-*, произошедший от греческого слова *μετρέω* – измерять, – и означающий «относящийся к измерению». Например, термин *metrologia* подразумевает науку о мерах и весах. Если речь идет об измерении температуры матки, то для обозначения матки необходимо использовать термин *hyster-* (гистеротермометрия), чтобы избежать путаницы.

На основе проведенного анализа мы определили, что оба корня активно используются в клинической терминологии. Но все же корень *metr-* является более продуктивным при словообразовании.

Также мы выявили, что существует большая группа терминов, в которых могут параллельно использоваться оба корня. При этом термины будут иметь одинаковое значение, т.е. являться полными синонимами: гистерография – метрография, гистеросальпингография – метросальпингография, гистероптоз – метроптоз, метроскоп – гистероскоп, метрэктомия – гистерэктомия, метроцеле – гистероцеле, метропатия — гистеропатия, метропластика – гистеропластика, метрорексис – гистерорексис, метралгия – гистералгия, метродиния – гистералгия.

Помимо рассмотренных корней, означающих матку, существует и третий – *uter-*, произошедший от латинского слова *uterus* — матка. Он применим в

некоторых терминах, имеющих свои синонимы с корнями *hyster-/metr-*: утеролит; утероскоп; утеропластика; утеропексия. Также корень *uter-* входит в состав прилагательных из анатомической терминологии: утероцервикальный (*uterocervicalis*); маточно-влагалищный (*uterovaginalis*); маточно-пузырный (*uterovesicalis*).

Рассмотрев выше сказанное, можно с четкостью сказать, что в ходе развития терминологии возникают синонимия и параллельные формы. Подобные явления требуют более детального изучения. Знания особенностей употребления терминоэлементов в той или иной ситуации приносят огромную пользу. Рассмотренная пара терминоэлементов широко применяется на практике. Отказ от одного из данных корней в пользу другого невозможен. Также не представляет возможным их разделение на определенные сферы использования, так как в некоторых случаях они могут являться синонимами, или же взаимодополнять друг друга. Правильность их выбора на практикенеобходимо проверять по словарю.

Литература:

1. Акжигитов Г. Н. Большой англо-русский медицинский словарь : учебно-справочн. издание / Г. Н. Акжигитов, Р. Г. Акжигитов. – М.: Издание г-на Акжигитова Р.Г., 2005. – 1224 с.
2. Древнегреческо-русский словарь «Alphaonline». [Электронный ресурс] – <http://gurin.tomsknet.ru/alphaonline.html>
3. Международный классификатор болезней МКХ10. [Электронный ресурс] – <https://mkh10.com.ua/>
4. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / Покровский В. И. – М.: Медицина, 2005. – 1592 с.
5. Улумбеков Э. Г. Большой энциклопедический словарь медицинских терминов / Э. Г. Улумбеков. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2012. – 2263 с.
6. Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 32nd Edition / John F. Kennedy. – Publisher: Saunders, 2011. – 2176 p.

Maiti Anindita

THE ROLE OF LATIN IN THE MEDICAL INFORMATION SPACE

SE “LUGANSK STATE MEDICAL UNIVERSITY”

Scientific supervisor: Karlova T.E.

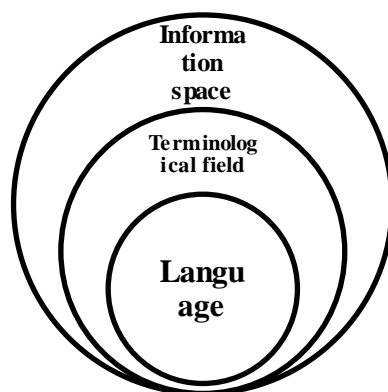
Modern society of our permanently changing information space is characterized by a high degree of mobility and willingness for modification, open to the perception of innovation and the requirement for a constant consumption and updating of information. In such society information and knowledge of another format become relevant. This fact applies particularly to education, professional competencies and formation of qualified specialist, competitive, success-oriented, able to meet the needs of modern society.

Information space of a doctor due to many historical factors are inextricably linked with the study of the Latin language. This language serves as a cognitive tool for the understanding of reality and transference of the received scientific medical knowledge. Within the conception of glotto–anthropocentric paradigm, the study of cognitive and lingual component of information space is highly relevant. “The object of the study here naturally is not the world, embodied in the language <...>, but it is the world created by language and the mancreated by the language” [4, p. 82].

The aim of the presented work is to determine the place of Latin (medical Latin) in the medical information space. This goal requires the solution of such problems: to interpret the concept of information space in cognitive and lingual foreshortening; to establish a model of interaction of the Latin language, the terminological field and professional medical information space; to define the medical Latin functions in medical information space. We used descriptive method, method of component analysis, method of modeling and method of definitional analysis.

We interpret "information space" as the complex of semantic results of human activity. Any professional information area bases on the terminology, its development and interpretation. Terminological field has a linguistic base, so mastering it involves the study of language, thus the language acts as a kind of framework of the information space and the terminological field. Regarding the role of Latin in the formation of the medical terminological field and the medical information space we can apply a linguistic theory of superstratum and substratum. Latin acts as substratum in the formation of a terminological field of medicine, offering derivational means for terminological creativity and language laws for the functioning of terminological units. Units of already formed field automatically become involved in professional medical information space and being exposed to the influence of modern scientific trends acquire full medical definitions and interpretations. Consequently, information space plays a role of a superstratum completing the formation of an invariant of terminological units meanings (see Scheme 1).

Scheme 1. Substrato–superstratum model of formation of terminological unit invariant

For example, the clinical term microcephalia (microcephaly) has, at first glance, quite clear etymology, output from the semantics of the Greek word–forming components: mikros “small” and kephale “head”, does not reflect the whole essence of clinical diagnosis. In the real medical information space, this term is interpreted as

cerebral hypoplasia with all its consequences. “Microcephalia is an abnormal development of the brain due to reducing of its size, which results in abnormally small size of the head” [3]. Despite of the similar meanings of the terminological components, Latin terms ‘dystopia renalis’ and ‘nephroptosis’ are different diagnoses. “In nephroptosis diagnostics it is necessary to get differential diagnostics with dystopia renalis. Dystopia renalis is an abnormality of kidney development in which kidney does not rise up to its normal level of location. <...> Nephroptosis is the disease in which the kidney is shifted down and situated more beyond the limits of its physiological mobility” [1].

Conclusions. With cognitive and lingual positions, the Latin language in the medical information space plays the basic and supportive function. It is the comprehension means that performs cognitive function. Also, it is a means of encoding scientific medical information, access to which can be obtained only by mastering appropriate information space. In the trinity of the “language – terminological field – information space” the first component is a substratum (base layer), but the information field affects to the formation of terminological field as a superstratum.

References:

1. Valvachov A. A. Nephroptosis and kidney dystopia [Electron. resource]. – Mode of access: <http://www.chelnyclinic.ru/about-the-diseases/101-nephroptoz.html>
2. Kompantseva L. "Information Society" as the cognitive basis of changes in the linguistic picture of the world of modern society / L. Kompantseva // Naukovi zapiski. Seriya "Filologichni nauki." – Vip. 89 (1). – Kirovograd: KDPU, 2010. – P. 250–255.
3. Microcephalia: [Electron. resource]. – Mode of access: <http://dolgojit.net/mikrotcefaliia.php>
4. Terkulov V.I. Anthropocentric paradigm: What was that? What will happen? / V.I. Terkulov // Cognition, Communication, Discourse: [Electron. resource]. – № 5. – Kharkiv, 2012. – P. 74–84.

Макаренко Дар'я

ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІТОНІМІВ У ЛАТИНСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Полянська О. М.

Фітоніми втілюють в собі певні характеристики рослин, відображають духовний світ людей, їх культуру, традиції, побут. Але, як відомо, в ботанічній термінології велику групу утворюють народні назви лікарських рослин. Народна ботанічна номенклатура істотно відрізняється від наукової: народні назви лікарських рослин неоднозначні, і сама рослина може мати кілька

найменувань. Латинські фітоніми є інтернаціональними, з іншого боку, не виходять з ужитку народні назви рослин. У зв'язку з цим в словниках практикується подача латинського ботанічного терміна поряд з народною назвою рослини.

Шипшина коричнева (*Rosa cinnamomea* L.) – колючий чагарник сімейства розоцвітих (Rosaceae). Назва «Rosaceae» походить від кельтського слова «rhodd» (червоний) через яскраве забарвлення квіток і плодів, оскільки квітки шипшини поодинокі, рожеві, запашні. Основою української назви – «шипшина», «шипняк» – слугує наявність шипів на гілках. Німецька назва – «die Heckenrose» має два компоненти: дієслово «hecken», що означає «породжувати», «виробляти» і іменник «die Rose» – «троянда». Німці пов'язують таку назву з плодоносною можливістю чагарника.

Кропива (*Urtica* L.) – багаторічна трав'яниста рослина сімейства кропив'яних (Urticaceae). Родова назва рослини зустрічається у багатьох римських авторів і утворена від латинського дієслова «uro, ussi, ustum, ere» «палити», що вказує на загальновідому властивість кропиви залишати опік на шкірному покриві. Стебло і листя кропиви покриті довгими пекучими волосками. Представлена характеристика також знайшла своє відображення в найменуванні слов'янських і німецького народів: «жалива», «жалюга», «жегало»; «die Brennessel» (нім. «brennen» – «горіти», «die Nessel» – «кропива»).

Грицики (*Capsella bursa-pastoris* L.) – рослина сімейства хрестоцвітних (Cruciferae). Латинська назва рослини пов'язана з трикутною формою плода, що нагадує сумку пастуха: латинською «capsa, ae f», «bursa, ae f» – «сумка», «pastor, oris m» – «пастух». Схожим принципом побудовані і німецькі терміни: «das Hirtentaeschel», де «die Tasche» – «сумка», «der Hirt» – «пастух» та «das Taeschelkraut», де «die Tasche» – «сумка», «das Kraut» – «трава».

Фіалка триколірна (*Viola tricolor* L.) – рослина сімейства фіалкових (Violaceae). Латинська назва перекладається буквально як «фіолетова триколірна», німецькою назва має аналогічний переклад: «das Dreifarbiges Veilchen». З назвою рослини пов'язано багато легенд у різних народів. Російські назви – «Іван-да-Марья», «брат-и-сестра» пов'язують з легендою, в якій розповідається про хлопця і дівчину, які палко покохали один одного і одружилися, не знаючи, що вони брат і сестра. Але коли вони дізналися про це, то, щоб не розлучатися, перетворилися в квітку, яка з тих пір служить символом вірності. Ще одне найменування – «анютины глазки» – пов'язують із дівчиною, перетвореною на квітку через зайву цікавість до чужого життя і підглядання. Слід зазначити, що в християнському світі триколірна фіалка носить назву «квітка Святої Трійці», так як кожна сторона трикутника вважається одним з осіб Святої Трійці із Всевидячим оком в центрі. Саме цій назві відповідає німецька «die Dreifaltigkeitsblume». У німецькій мові фіалку триколірну ще називають мачухою – «das Stiefmuetterchen», оскільки квітка ніби нагадує обличчя нервової жінки. Існує ще одне сказання, пов'язане з тим, що найбільша яскраво пофарбована нижня пелюстка – це зла мачуха, дві

середніх, теж ошатних пелюстки – це її дочки, а дві верхніх, найменших і блідих – це бідні пасербиці.

Чистотіл великий (*Chelidonium majus* L.) – багаторічна трав'яниста рослина сімейства макових (Papaveraceae). Латинська назва походить від давньогрецького слова «*χελιδόνι*», що означає «ластівка». Така етимологія пояснюється тим, що ще давніми еллінами було помічено, що чистотіл розквітає з прильотом ластівок, а з їх відльотом в'яне. Велика група назв чистотілу пов'язана з незвичайним жовтим кольором його соку: в російській мові це: «желтомолочник», «желтый молочай», в німецькій – «*die Goldwurz*» (нім. «*gold*» – «золотий»; «*die Wurz*» – «корінь»), «*das Gilbkraut*» (нім. «*gilb*» – діал. «жовтий», «*das Kraut*» – «трава»). Існує ще один фольклорний фітонім – «светлая трава». Таку назву чистотіл великий отримав за те, що багато поколінь лікарів, починаючи з давньогрецьких і до XVIII ст. вважали чистотіл ефективним засобом при очних захворюваннях. Заснована ця віра була на старовинній легенді, в якій йдеться про те, що ластівка лікує очі своїм осліпнувшим пташеняткам соком чистотілу. Найбільша група назв – «чистотіл», «чистуха», «бородавник», «чистоплот» – пов'язана з традиційним використанням цієї рослини при лікуванні різних шкірних захворювань. Лікувальні властивості рослини послужили підставою для німецького назви «*das Warzenkraut*» (нім. «*die Warze*» – «бородавка», «*das Kraut*» – «трава»).

Деревій звичайний (*Achillea millefolium* L.) – багаторічна трав'яниста рослина родини айстрових (Compositae). Латинська назва рослини має відношення до грецької міфології: Ахілл лікував цією рослиною поранених воїнів під час троянської війни (*Achillea*), друга частина латинської назви – *millefolium* – отримана через форму листя, дрібнорозсіченого на вузькі часточки (лат. «*mille*» – «тисяча», «*folium*» – «лист», що характерно і для російської назви – «тысячелистник»). З Ахіллом пов'язана і німецька назва – «*das Achillkraut*», де складова «*Kraut*» означає траву.

З проведеного аналізу наукових і народних назв лікарських рослин в різних мовах можна зробити висновок, що не завжди наукові назви рослин збігаються з народними. Мотивами фітонімів розкриваються більш чітко і барвисто саме в народних назвах рослин. У народних фітонімів також яскраво простежується зв'язок з фольклорними творами, міфологією і релігією.

Макарова Е.Ю.

СПЕЦИФИКА СЕМАНТИКИ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТА –LYSIS

В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Научный руководитель – Чекарева Е. С.*

Современная медицинская терминология является системой систем, или макротерминосистемой. Медицинская терминология подчиняется законам

функционирования любой терминологической системы, главенствующим принципом которой является создание термина, являющегося результатом теоретического обобщения и наиболее точно отражающего суть явления. На формирование терминологического аппарата неоспоримое влияние оказывают и общие языковые процессы: закон системности, закон языковой традиции, который, в свою очередь, сталкивается с законом языковой аналогии, закон речевой экономии, закон антиномии [1:34].

В рамках макротерминосистемы главенствующая роль принадлежит таким подсистемам: 1) анатомической и гистологической номенклатурам; 2) комплексупатолого–анатомической, патолого–физиологической и клинической терминосистем; 3) фармацевтической терминологии.

Большинство клинических терминов – это сложные слова, которые образованы на основе греко–латинских терминообразующих элементов. Клинические термины греко–латинского происхождения – это медицинские термины, которые были заимствованы в готовом виде или созданы искусственно по словообразовательным моделям классических языков. По некоторым оценкам, они составляют свыше 75 % всего медицинского терминологического фонда.

Терминоэлемент – это словообразующий структурный элемент клинического термина, имеющий фиксированное значение и написание. Значащая часть термина (аффикс, интерфиксы, морфема, формант, форматив) регулярно воспроизводится в готовом виде при использовании уже существующих или создании новых терминов и обуславливается признаками выражаемого термином понятия [2:20].

Терминоэлементы занимают постоянное место в структуре термина. Можно выделить: корневые (начальные) терминоэлементы: *nephritis* (нефрит, болезнь почек); конечные терминоэлементы: *nephralgia* (невралгия, поражение периферических нервов); префиксы, полупрефиксы: *abulia* (абулия, патологическое безволие).

Объектом нашего рассмотрения является терминоэлемент *-lysis*, широко применяемый в клинической терминологии.

В некоторых сложных словах терминоэлемент *-lysis* имеет значение «растворение, распад, разложение, разрушение». Например, *haemolysis* (процесс разрушения эритроцитов крови с выделением в окружающую среду гемоглобина), *glycolysis* (процесс окисления (распада) глюкозы, при котором из одной молекулы глюкозы образуются две молекулы пировиноградной кислоты).

В других случаях терминоэлемент *-lysis* означает «хирургическая операция по освобождению от спаек, сращений, грубой рубцовой ткани» [3:125]. Например, *tenolysis* (специальная хирургическая операция освобождения сухожилия из рубцов и спаек с окружающими тканями), *salpingolysis* (хирургическая операция по восстановлению проходимости маточных труб).

Также выделяется отдельный медицинский термин «лизис» (от греч. *lysis* – растворение), обозначающий постепенное – в противоположность кризису – снижение температуры и исчезновение симптоматики (разрешение) [5:123].

Терминоэлемент –lysis восходит к древнегреческому глаголу λύω. Этот глагол имеет множество значений, основными из которых являются «вскрывать», «освободить», «избавлять», «разъединять». Именно эти значения рассматриваемого глагола легли в основу образования медицинских терминов. Существуют различные вариации перевода, используемые в клинической терминологии. Именно благодаря тому, что глагол λύω объединяет в себе значения, подходящие как для обозначения различных процессов разложения, так и для обозначения процесса освобождения и отделения, он был выбран для образования медицинских терминов из множества других глаголов древнегреческого языка со значением «разрушение».

В древнегреческом языке существует более 90 глаголов с близким глаголу λύω значением, например, ἀλαπάζω, ἀμαλδύνω, ἀνατρέω, βάλλω, διατρέω, διακινέω, διακναίω, διαλύω, ἐγκλάω, ἐπιλυμαίνομαι, καταλυμαίνομαι, καταλύω, κολούω, λυμαίνομαι, ξυγκαταλύω, συγκαταλύω, ὄλλυμι.

Рассмотрев значения глагола λύω, была выявлена первопричина образования медицинских терминов со значением «разрушения», в которых содержится терминоэлемент –lysis. Это обусловлено особенностью семантики глагола λύω, выраженной в значениях «вскрывать», «освободить», «избавлять», «разъединять».

Проведя этимологическое исследование терминоэлемента –lysis и рассмотрев способы образования терминов в целом, можно сделать вывод, что для создания научного термина из многообразия альтернативных средств выбирается языковой элемент, наиболее точно отражающий суть явления.

Литература:

1. Беляев Р. С. Ономаσιологический анализ греко-латинских терминоэлементов клинической терминологии // Проблемы упорядочения медицинской терминологии: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. 27 февр. — 1 марта 1989 г. — И., 1989. — С. 34–35.
2. Беляев Р. С. Что такое система терминоэлементов и каковы ее характеристики // Проблемы языков для специальных целей, научной и профессиональной коммуникации: Тез. докл. — Киев, 1990. — С. 19–21.
3. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учеб. пособие / М.А. Бондаренко. — Тула: Тул. гос. ун-т, 2005.— 287 с.
4. Кондратьев Д. К., Заборовская О. С., Бавтрушева М. В., Хомич Е. Н., Вылегжанина О. Е. Латинский язык. Анатомическая номенклатура, фармацевтическая терминология и рецептура, клиническая терминология: учебно-методическое пособие для студентов лечебного, педиатрического, медико-психологического и медико-диагностического факультетов. / под общ. ред. Д. К. Кондратьева. – 2-е изд. – Гродно: ГрГМУ, 2009. – 416 с.
5. Основы латинского языка с медицинской терминологией : учебник / под ред. Ю. Ф. Панасенко.—М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. — 352 с.

DEVELOPMENT OF MEDICAL TERMINOLOGY FROM ANCIENT TO PRESENT

*Kharkov National Medical University
Scientific supervisor: Vygranka T.V.*

There isn't any discipline, related to medicine in the linguistic world. But scientists from different international groups consider that Latin is a very important language and doctors use it between themselves. Many scientists presented and researched development of medical language from ancient to nowadays.

The first written papers of medicine are the Hippocratic writings from the 5th and 4th centuries BC, which cover all aspects of medicine at that time and contain numerous medical terms. Many doctors practicing them in the Roman Empire. At the beginning of the first century AD Latin language was still to be a basis of medicine, but most of words of terminology based on Greek sources [1:18]. The next main for medical specialists became an encyclopaedic overview «De Medicina» by Aulus Cornelius Celsus. In his composition he considered some aspects of using Greek and Latin medical terminology [2].

During the Middle Ages Latin language used to official written forms, because almost all important medical works were published in Latin. In that time Latin became not only the language of science, it became language for speech on the international arena.

Today the international character of Greek–Latin medical terminology also prevents it from the isolation which can appear in the case of some national medical terminologies in the relation to others. Latin and Greek roots, prefixes and suffixes can be combined together on the basis of analogy without many restrictions, which living languages often have. In addition, there is the simple and effective way without any efforts use new terms in professional medical areas [3].

Nowadays, all the most influential medical journals are written in English, and English has become the language of choice at international language [1:21]. That is why Latin language use more less in science's world. But the main base that is still to be is Latin terminology. Grammatical and Lexical structures of Latin language is the ground of medical English. That is why the language's material of Greek–Latin medical terms and principles of their formation are more easily for everybody who want to be grammatical competence specialist in medicine field.

For every student of medicine is recommended studying medical Greek–Latin, because Latin is still to keep the international position owing to its history of development and constant traditions. In this way, the student becomes aware aware of the constant influence of Greek–Latin on general English lexicon and English medical terminology. So the process of the learning of Greek–Latin medical terminology will be very clearer and simpler. In addition, medical Greek–Latin could also help him/her to acquire other medical subjects, which are still based on Greek–Latin terminology.

In conclusion all aspects of developing Latin language and its traditions have thin bond with Latin adage “In via est in medicina via sine lingua Latina” (“The way without Latin is impossible in medicine”).

References

1. Mgr. et Mgr. Eva Dávidová Analysis of English Medical Terminology from the Field of Digestive System / MASARYK UNIVERSITY FACULTY OF EDUCATION, Department of English Language and Literature. – Brno: 2011. – 84 p.
2. David Langslow The Formation and Development of Latin Medical Vocabulary: A. Cornelius Celsus and Cassius Felix / University of Oxford. – 2001. – 334 p.
3. Henrik R Wulff The language of medicine. – Wiley, 2010.

Невхорошев Е. А.

МЕДИЦИНСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ В ПРОИЗВЕДЕНИИ

М. А. БУЛГАКОВА
«ЗАПИСКИ ЮНОГО ВРАЧА»

Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Полянская Е. М.

Цикл произведений М. А. Булгакова «Записки юного врача» состоит из 7 рассказов, в каждом из которых рассматриваются отдельные случаи из медицинской практики молодого врача. Именно поэтому произведение насыщено медицинской лексикой.

Целью данной работы является исследование употребления автором медицинских терминов в цикле рассказов «Записки юного врача».

Актуальность определяется необходимостью изучения медицинского языка художественного произведения, уделяя особое внимание использованию автором медицинских терминов.

Многие исследователи считают «Записки юного врача» М. Булгакова автобиографическим произведением. Как и главный герой, писатель некоторое время занимался медицинской практикой, выполняя обязанности земского врача. Михаил Афанасьевич употреблял морфий с целью облегчить аллергические реакции на антидифтерийный препарат и имел зависимость. Герой одного из рассказов также был зависим от морфия, но, в отличие от автора, не смог преодолеть эту зависимость и покончил жизнь самоубийством.

В своем учетном журнале молодой врач называет сифилис по-латински «Lues», пациентам же он говорит «сифилис» либо употребляет народное название «дурная болезнь». Главный герой на протяжении всех рассказов комбинирует знание латыни и просторечья. Ртутную мазь автор называет «черной мазью», хотя, рецепты выписывает на латинском языке, согласно всем правилам: «Rp.: Ung. Hydrarg. ciner. 3,0» [1:87]; «Recipe: Chininimur. – 0,5» [1:54]; «...datalesdosesnumero...» [1:116]. Иногда главный герой назначает

лечение в виде мази, полученного Эрлихом Сальварсана, которая ныне не используется. Большое количество медицинских терминов написаны кириллицей по-латински, например, настой он называет «инфузум», паралич – «парализис», сифилис – «льюес».

Произведение насыщено названиями болезней (грыжа, гнойный аппендицит, дифтерийный круп, ларингит, скарлатина, белая горячка, тиф, воспаление легких, ревматизм, неврастения, катар желудка и другие); медицинских препаратов (камфара, морфий, инсипин); инструментов (торсионные пинцеты, лигатуры, хирургическая пила). Необходимо заметить, что в своем учетном журнале молодой врач записывает диагнозы и рецепты на «мертвом» языке: «Bronchitis, laryngitis, lues 3, malaria, Morphinum».

Главный герой использует художественный прием сравнений, например, зубной порошок похож на вьюгу: «А за окнами творилось что-то, мною еще никогда не виданное. Неба не было, земли тоже. Вертело и крутило белым и косо и криво, вдоль и поперек, словно черт зубным порошком баловался» [1:17]; принятие ванны называет «банной операцией».

Художественное произведение М. А. Булгакова «Записки юного врача» насыщено медицинской лексикой. Поскольку Булгаков сам был практикующим врачом, он со знанием дела пишет о разных клинических случаях, употребляя не только научные термины, но и народные названия болезней и лекарств. Большое количество терминов указаны по-русски, но во врачебном журнале, где пишется о диагнозе болезни и ее лечении, он ведет записи строго на латинском языке, что говорит о его широком профессионализме и кругозоре.

Литература:

1. Булгаков, М. А. Записки юного врача : [цикл рассказов] / Михаил Булгаков. – Харьков : Фолио, 2013. – 382 с. : портр.

Новікова Т.А.

МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ МЕДИЦИНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: Чекарева Є.С.*

Питання з приводу визначення місця латини у сучасному світі є актуальним, незважаючи на те, що латинська мова належить до так званих «мертвих мов». Необхідність такого дослідження зумовлена тим, що багато сучасних мов (зокрема – мови романської групи) зазнали значного впливу від латини у тому чи іншому аспекті. Наприклад, німецька мова запозичила частину латинських відмінків (Nominativus – нім. Nominativ, Genetivus – нім. Genetiv, Dativus – нім. Dativ, Accusativus – нім. Akkusativ) та синтаксичну конструкцію Accusativus cum infinitivo (нім. Akkusativ mit infinitiv), де іменник у Асс. є логічним підметом, а інфінітив виконує роль логічного присудка. У французькій мові основа системи часу та способу дієслова взята саме з латини.

В українській мові запозичені всі шість відмінків з латинської граматики. Таким чином, наведені приклади демонструють, що саме латинська мова забезпечила граматичні засади багатьом сучасним мовам. Це зумовлено тим фактом, що у часи, коли Англія, Франція, Германія тощо ще були слабкими державами (їх навіть називали «варварськими»), Римська держава була сильною, мала розвинені торгівельні стосунки з сусідніми країнами. Саме через це вплив латинської мови мав таке поширення.

Вплив латини розповсюдився і на галузь лексичних запозичень, оскільки в англійській, французькій, італійській, іспанській, німецькій, українській, польській, російській тощо мовах присутні як лексеми, що мають латинські корені, так і слова, що представляють собою кальку від латинських понять. Напр.: *figura*, ae (f) – фігура, *forma*, ae (f) – форма, *jurisprudencia*, ae (f) – юриспруденція, *littera*, ae (f) – літера, *arteria*, ae (f) – артерія, *consensus*, us (m) – консенсус; власні імена – Вікторія (від лат. *victoria*, ae (f) – перемога), Валентин (від лат. *valens*, *valentis* – здоровий), Герман (від лат. *germanus*, a, um – рідний, одноутробний) тощо. Латинська мова активно використовується у світовій літературі (В. Гюго, Ж. Руссо, У. Еко тощо). У якості впливу латини на релігію можна навести приклад використання цієї мови як державної у Ватикані та власне у проведенні обрядів римсько-католицької церкви. Також латинська мова використовується (та, відповідно, вивчається представниками певної професії) у таких науках, як: історія, біологія, хімія та правознавство.

Окреме місце латинська мова посідає у медицині, тому що для цієї галузі вона є фаховою, або професійною мовою. Так, латиною позначаються назви органів (напр., *pulmo*, onis (m) – легені, *cor*, *cordis* (n) – серце), кісток (*os sacrum* – хрестець), хвороб (*lupus*, i (m) – вовчанка, *lues*, is (f) – сифіліс) тощо. Саме така багатофункціональність латинської мови у медичному середовищі зумовлює дуже ретельне її вивчення, починаючи з першого курсу навчання у відповідному навчальному закладі. Для цієї мети існує багато підручників, методичних вказівок, посібників, медичних словників тощо.

Латинська мова використовується також для номінації ліків. Така необхідність зумовлена тим, що за допомогою єдиної мови для найменування препаратів легше орієнтуватися серед великого різноманіття ліків у наш час.

Актуальність використання латинської мови на сучасному етапі підтверджується тим, що у медичній термінології ХХ та ХХІ ст. продовжують з'являтися нові терміни для позначення певних хвороб або понять, пов'язаних з медициною, напр.: *vitaminum* – вітамін (від лат. *vita*, ae (f) – життя), *hormonum* (від *hormao* – збуджувати), алергія (від лат. *allus* (os), a, ud – інший, інакший та *ergon* (від гр. ἔργον – дія), вірус (від лат. *virus*, i (n) – яд), імунітет (від лат. *immunitas*, atis (f) – звільнення від чогось), канцероген (від лат. *cancer*, eris (n) – рак та *gen*– (від гр. γένν–) – народжувати, породжувати), ординатор (від лат. *ordinator*, oris (m) – той, що упорядковує), пацієнт (від лат. *patiens*, entis – той, що терпить, страждаючий), провізор (від лат. *provisor*, oris (m) – заздалегідь дбаючий, той, що заготовлює), реанімація (від лат. префікса *re* – поновлення, повторність та *animator*, oris (m) – той, що дає життя) [2:1–6]. Окрім достатньо вузького кола спеціалістів, з медичною латиною на певному рівні ознайомлені

також і пацієнти, тому що назви, за якими відрізняють спеціалізацію лікарів, також часто вказують саме словами, запозиченими з латини. Напр, «окуліст» походить від лат. *oculus*, і (m) – око. На рецептах, виданими лікарем, можна побачити буквосполучення NB, що також є латинським скороченням від *nota bene* – «запам'ятай добре!»).

Важливим також є те, що латинська мова є універсальною професійною мовою для лікарів у всьому світі, що дає змогу представникам різних країн розуміти один одного. До того ж, це стосується не тільки власне лікарів – молодший медичний персонал також на певному рівні обов'язково повинен володіти латиною. У якості висновку можна зазначити, що латинська мова має значний вплив як на граматику, лексику тощо сучасних мов, так і на професійну мову. Оскільки для медицини латина є офіційною мовою, вона таким чином виконує роль об'єднуючого фактору для лікарів-науковців з усього світу. Також вивчення латинської мови сприяє розширенню словникового запасу та робить вивчення «живих» іноземних мов більш легким та зрозумілим. Завершити хотілося б виразом С. Леца: «Не знаючи інших мов, ніколи не зрозумієш мовчання іноземців» [1].

Література:

1. Лец С. Незачесані думки [Електронний ресурс] / Станіслав Лец. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <http://evolkov.net/reflections/Letz.E/nepriches.mysli.2.html>.
2. Филимонова Г. В., Мельникова А. М. Латинська мова — «безсмертна» частина світової культури [Текст] // Культурологія і мистецтвозедення: матеріали Міжнар. наук. конф. (г. Пермь, апрель 2015 г.). – П., 2015. – С. 1–6.
3. Чернявський М.Н. Короткий нарис з історії і проблем упорядкування медичної термінології // Енциклопедичний словник медичних термінів. – М., 1984. – С. 410–425.

Петрова Е. С.

ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ И ТЕРАПЕВТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МАНДРАГОРЫ В НАРОДНОЙ ТРАДИЦИИ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Полянская Е. М.*

На протяжении многих веков в медицинской практике активно используются самые разные лекарственные растения и большинство из них, имеет необычную этимологию и применение в народной традиции.

Актуальность работы заключается в том, что в современном мире наблюдается тенденция к изучению и применению растений в косметологических и терапевтических целях.

Цель работы – изучить этимологию и медицинское значение мандрагоры в народной традиции.

Латинское название «Mandragora, ae f» происходит от греческого «Μανδραγόρας», точный перевод неизвестен, но в латинском слове выделяют два корня «man», что означает «рука» и «drag» – «дракон». Возможно, ранее корень из-за необычной формы считали похожим на лапы рептилий. Многие европейские языки заимствовали латинское название, например, в английском языке «mandrake», в французском – «mandragore».

Мандрагора – это травянистое многолетнее растение семейства Паслёновых. Оно представляет собой крупное растение, не имеющее стебля. Листья собраны в розетку, диаметр которой достигает 1–2 м и более. Люди давно заметили, что ее корень по форме напоминает человека, и даже различали растения женского (womandrake) и мужского (mandrake) пола. В старинных травниках это растение обычно изображалось в виде человека с пучком листьев, растущих из головы.

Существует несметное количество преданий в разных культурах, связанных с этим растением. В Аравии существовало поверье, что мандрагора ночью светится, и потому ее называли «свечой дьявола» или «цветком ведьмы». В древнегреческой мифологии мандрагора использовалась для того, чтобы избавиться от приворотного заклятия. Ее носили с собой в качестве любовного амулета. В Египте это было средство, усиливающее половое влечение; в Риме – возбуждающее травяное снадобье. Даже в Библии упоминаются мандрагоровые яблоки в качестве средства для обеспечения зачатия, которым воспользовались Лия и Рахиль.

Во Франции мандрагору также называли «рукой славы» (main-degloire; magloire), поскольку она делает человека неуязвимым и помогает обнаружить клад. В средневековье считалось, «...что от человеческого прикосновения мандрагора сжимается, кровоточит и издает при этом громкий крик, стараясь снова попасть в землю, из которой ее вытянули. Тот, кто услышит этот крик, либо умирает на месте, либо сходит с ума. Чтобы избежать этого, нужно окопать корень так, чтобы ослабла связь растения с землей, а затем обвязать его веревкой, привязав другой ее конец к собаке. Собака, послушная зову хозяина, выдернет из земли магический корень, и сама станет жертвой проклятия этого волшебного растения. После этого корень становится для человека безопасным» [3:102].

У германских народов мандрагора применялась для изображения домашних богов – альрунов. Старонемецкое наименование мандрагоры – «alruna», производное от «runa», что означало нечто сокровенное, таинственное, а затем «руна» стала одной из букв древнегерманского алфавита. Ходило множество легенд, как особо сильным магам удавалось оживить корни, сделав из них настоящих гомункулусов (зомби), которыми можно управлять. Считалось, что с помощью мандрагоры колдунья может лишить человека красоты и рассудка. Практически по всей Европе считалось, что мандрагора вырастает из спермы повешенных, поэтому под виселицами можно было часто встретить колдунов и ведьм.

Распространены следующие наименования мандрагоры в народной традиции: мужской корень, адамова голова, кукушкины сапожки, еотовые ягоды и многие другие.

Алкалоиды, входящие в состав растения, угнетают деятельность центральной нервной системы, поэтому оно обладает успокаивающим и снотворным действием. Является одним из первых анестезирующих препаратов: сок мандрагоры, смешанный с вином, давали больным, чтобы они засыпали и не ощущали боли во время операции. В малых дозах применяли при депрессии и фобиях. Данное растение применялась Гиппократом, Dioscoridem, Авиценной, который называл мандрагору «йабрухус–санам» — идолом, созданным природой по внешнему подобию человека.

В современной медицине экстракт и настойка корня мандрагоры входят в состав некоторых антиспазматических и болеутоляющих лекарственных средств. Их применяют при нарушениях в работе желудочно–кишечного тракта, при болях различного генезиса (суставных, мышечных и др.), в лечении витилиго и других патологий кожи.

Мандрагора – таинственное растение, которое интересовало людей с незапамятных времен. Свое название оно получило благодаря необычной форме корня, из–за чего ему приписывали множество противоречивых магических свойств. Величайшие врачеватели древности использовали это «магическое» растение, которое по сей день применяется в медицине.

Литература:

1. Дворецкий, И. Х. Латинско–русский словарь / Дворецкий И. Х. – Москва, 1976. – 1096 с.
2. Путырский, И. Универсальная энциклопедия лекарственных растений / И. Путырский, В. Прохоров. – Москва: Махаон, 2000. – с. 452.
3. Топоров, В. Н. Мифы народов мира / Топоров В. Н. – Москва: Советская энциклопедия, 2008. – с. 102.
4. Valpy, Francis. Etymological dictionary of the Latin language / Francis Valpy – London, 1828. – p. 300.

Радзівіл.І.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Вигранка Т. В.*

В умовах глобалізаційних процесів розвитку наукових досліджень та становлення науки, як окремої галузі сфери діяльності людства, все більше уваги заслуговує питання структури та оперування термінологічним апаратом. Будь–яка професійна сфера має свою термінологічну систему. Розвиток

медичної термінології в Україні сучасного типу бере початок із запровадження слова «термін» в лексику з 18 століття. Зокрема, зародження медичної термінології бере початок зі становлення медицини, в цілому. Сукупність назв на позначення предметів та явищ, пов'язаних з людським тілом, хворобами, лікуванням – все це складові медичної термінологічної системи.

Науковець Лепеха Т. зазначає, що у XI ст. в Україні з запровадженням «Руської правди» почали використовуватися еквіваленти сучасним: рана, синець, перелом, кисть та інші, оскільки для здійснення судочинства необхідно було виявити та назвати пошкодження, котрі були заподіяні потерпілому [1:152]. Назви анатомічного розділу медицини виникли та впровадились в ужиток набагато раніше, оскільки використовувались для означення понять, які фізично існували для людини завжди. Науковець Симоненко Л. О. характеризує розвиток української медичної термінології як «хвилеподібний, що зазнавав піднесень та спадів, які знаходять відображення в суспільно–політичних причинах».

Становлення та тенденції розвитку медичної термінології мають декілька етапів. Перший – донауковий (накопичувальний), що характеризується накопиченням спеціальних (професійних) слів, що зафіксовані в юридичних документах, книгах, грамотах [2:24]. До цього етапу слід віднести і становлення термінів, пов'язаних з лікуванням та народною медициною, так звані Лікарські порадики та Травники.

Другий етап датується 19–20 століттям. Л. Симоненко описує цей період так: «Особливістю українського термінотворення кінця XIX – початку XX ст. було вироблення принципу орієнтації на народну мову з широким використанням термінів і терміноелементів грецького та латинського походження, а також терміноелементів, прийнятих у міжнародній практиці» [3:4].

Третій та четвертий етапи розвитку медичної термінології – XX століття – термінотворення на основі української лексики, шляхом переосмислення загальнонавчаних слів, творення нових, запозичення з іншомовного понятійного апарату, випуск словників, довідників та енциклопедій.

Останній, п'ятий етап починається у 90–х рр. XX ст. та триває до сьогодні. Основне завдання цього етапу полягає у розробці такої термінологічної лексики, котру б населення могло використовувати при фаховій підготовці спеціалістів–медиків. Прикладом таких термінів є: шлунковиця, звина (гастрит), стравник, трунок (шлунок), знемора (кома), м'язовиця (міозит), жилоскорч (ангіоспазм), почечуй (геморой), товшак (жировик), зага, згага (печія), уровище (аборт), кислорів'я (ацидоз), бубноперетинка (барабанна перетинка), цукросеччя (цукровий діабет), підвій (простуда), мезга (пульпа), ступак (п'ятка), пістряк (рак) тощо.

Отже, історичний поетапний розгляд становлення медичної термінології прямопропорційно характеризує тенденції розвитку терміносистеми медичної галузі. Аспекти творення термінів на кожному етапі в комплексі використовуються і сьогодні. Нові терміноелементи створюються, спираючись на словниковий запас та словотворчі засоби української мови, при цьому

значною мірою використовується розмовна практика, переосмислення старих слів, діалекти, а також іншомовні запозичення та новотвори. Саме це і дає потенційну основу тенденції подальшого творення термінологічних систем.

Література:

1. Лепеха Т. Формування української судово–медичної термінології в XI–XV ст. In: Українська термінологія і сучасність. Вип. V. Київ, КНЕУ, 2003. – С. 152–155.
2. Симоненко Л.О. Біологічна термінологія: формування та функціонування. – Умань, РВЦ «Софія». – 2006.
3. Симоненко Л.О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. In: Українська термінологія і сучасність. Вип. IV. Київ, КНЕУ, 2001. – С. 3–8.

Русанова А. І.

ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ МАГІЧНИХ ЗАКЛИНАНЬ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЗА КНИГАМИ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР»

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Полянська О. М.*

Латинська мова (лат. *Lingua Latina*) була і залишається однією з найфундаментальніших мов. Недарма вона й у наш час використовується у багатьох галузях науки: медицині, ботаніці, біології, юриспруденції тощо. Латинізм є популярними у художній літературі, про що можна спостерігати у романах британської письменниці Джоан Роулінг.

Метою нашої роботи є виявлення слів, виразів латинського походження у романах Дж. Роулінг та простежити їх етимологічний зв'язок.

Об'єктом нашого дослідження була обрана серія романів «Гаррі Поттер», а саме – латиномовні заклинання, що мають відношення до медицини.

Головний герой разом із своїми друзями, які навчаються у школі магії, протистоять злим силам, чаклунству; долаючи небезпечні перешкоди, вони врятовують світлі сили магії.

В нашій роботі проаналізовано 10 заклинань. Умовно їх можна поділити на заклинання із позитивним та негативним ефектом на здоров'я людини.

До групи заклинань, що мають позитивний ефект відносяться:

1. Анапнео (в романі «анарпнео»), де «ан» – префікс грецького походження, що має заперечне значення, «рнео» – похідне від грецьких початкового чи кінцевого терміноелементів: «рнеум» – «повітря» / «-рпоє, es f» – «дихання». Походження складових терміна й пояснює терапевтичну дію цього заклинання – воно очищає дихальні шляхи.

2. Брахіам емендо (лат. *brachiam emendo*). Заклинання складається із слів грецького та латинського походження: іменника «*brachium, i n*» – «плече» та дієслова «*emendo, āvī, ātum, āre*» – «виправляти, лікувати». Можна зробити висновок, що головною лікувальною властивістю цього магічного виразу є «вправляння / лікування плеча», тобто лікування деформації кістки плеча (чи взагалі верхніх кінцівок). Дія цього заклинання у книзі дещо відрізняється – насправді ж воно видаляє кістки.

3. Вульнера санентур (лат. *vulnera sanentur*). Походить від двох латинських слів: іменника «*vulnus, eris n*» – «рана» та дієслова «*sāno, āvī, ātum, āre*» – «лікувати, загоювати». *Vulnerasanentur* лікує рани та змушує повернутися кров до тіла людини. Воно є контрзаклинанням до чар «сектумсемпра», що має негативний ефект.

4. Окулус репаро (лат. *oculus reparo*) має наступну етимологію: «*oculus, i m*» є латинським іменником, що означає «око»; дієслово «*reparo, āvī, ātum, āre*» перекладається як «чинити, поновляти». Це заклинання має більш побутове значення – воно лагодить окуляри.

5. Ферула (лат. *ferula, ae f*). Ферула — заклинання, за допомогою якого накладаються шина/бинти на пошкоджену кінцівку, його можна віднести до заклинань першої допомоги. В перекладі з латинської «*ferula, ae f*» означає палицю, стрижень.

6. Епіскеї (επισκευή) походить від грец. «επισκευή», що має значення – «поновляти». Згідно з романом Дж. Роулінг такий магічний термін вправляє зламані кістки та зупиняє кровотечу, відновлює пошкоджені тканини.

Як було вище зазначено, в романах також є заклинання із негативним впливом на людське здоров'я. Нижче наведемо кілька прикладів:

1. Імобулюс (в романі «*immobulus*») походить від латинського прикметника «*immobilis, e*», що означає «нерухомий». Заклинання відноситься до паралізуючих, тобто заважає дієздатності центральної нервової системи та, як наслідок, дієздатності всього організму людини.

2. Кон'юнктивитус (*conjunctivitus*). У назві простежується зв'язок із назвою запалення слизової оболонки ока – кон'юнктивіту (лат. *conjunctivitis, idis f*), яке утворено за допомогою латинського іменника «*conjunctiva, ae f*» та суфіксу «*-itis, idis f*». За книгою це заклинання осліплює противника, що співпадає з його значенням.

3. Вже зазначене заклинання сектумсемпра (*sectum sempra*) утворено від латинського іменника «*sectura, ae f*» — «розсічення, надріз». Це заклинання, глибоко, наче мечем, раниць противника.

4. Фурункулус (лат. *furunculus*) походить від іменника «*furunculus, i m*» – латинської назви гострого гнійно-некротичного запалення волосяного фолікула і пов'язаної з ним сальної залози з оточуючою їй клітковиною, що найчастіше викликане мікробом — стафілококом. Така етимологія пояснює дію заклинання – воно забезпечує появу на тілі противника наривів/фурункулів.

Основою для назв заклинань у романах становлять слова і терміни латинського та давньогрецького походження, що не скасовує значимість і зацікавленість до мертвих мов. Результатом проведеної роботи є встановлення

взаємозв'язку між значенням назви заклинання та його дією, проаналізовані нами заклинання мають медичний характер, а також були виявлені спільні риси у творенні медичних заклинань – більшість утворено з одного латинського слова іменника/прикметника/дієслова (5/10) чи з одного іменника та одного дієслова (3/10).

Сенюк Н. І.

ДЕЯКІ НАРИСИ З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Зана Л. Ю.*

Процес формації української мови в цілому та української медичної термінології зокрема відбувався хвилеподібно під впливом різноманітних чинників, як внутрішньомовних, так і позамовних. Інтерес науковців до цього процесу зріс впродовж останніх 5–ти років. До того часу окремими лінгвістами і не тільки досліджувались лише вибрані аспекти сучасної медичної термінології, такі як принципи функціонування греко–латинської медичної термінологічної системи, їх класифікація та систематизація українських відповідників (Г. О. Краковецька), а також лексика окремих підсистем медичної термінології (О. Б. Петрова). В наші дні медична термінологічна система зробила величезний крок вперед, та все ж зважаючи на її динамічний характер, з'являються нові питання, які потребують відповідей. Основними шляхами оновлення термінології, і медичної зокрема, є інтеграція іншомовних слів, поповнення новими термінологічними одиницями шляхом творення на основі уже існуючих, їх семантична трансформація та вторинна номінація.

В загальному плані медична термінологія – це сукупність назв різноманітних предметів та явищ, що стосуються будови тіла, лікування та хвороб. Звісно ці поняття ще не об'єднувались в загальну категорію “термін”, що визначається як «одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, котрі служать для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови та підпорядковується її законам». В цей час з'являлися назви кінцівок, органів, рослин та зачатки відомої нам тепер клінічної термінології. Ще за часів появи «Руської правди» в обіг увійшли відповідники сучасним анатоמו–клінічним термінам, наприклад, кисть, перелом, рана, синець. Накопичення та систематизація набутих народом знань призвела до появи різних травників та лікарських порадників – здебільшого рукописних видань, де містилися практичні поради з народної медицини та відомості про лікарські рослини. Цей період тривав до середини ХІХ століття та отримав назву періоду накопичення або донаукового періоду. Початком другого етапу становлення української медичної термінології стала поява в

1861 році у журналі «Основа» статті М. Левченка «Замѣтка о русинской терминологіи». Саме ця стаття була однією з перших спроб розвинути власне національну медичну термінологію і нівелювати вживання вже наявних на той час запозичених термінів. В статті подавались такі відповідники, як аптека – лікарник, азот – душиця, хірургія – гойниця та багато інших. Та в зв'язку з надмірною примітивністю даних термінів вони не прижились. Процеси націоналізації грецько-латинської термінології в цей історичний період відбувались і в інших європейських країнах, тобто українська медична термінологія у своєму розвитку наближувалася до загальноєвропейського терміноутворення.

Третій етап (20 – 30-ті роки ХХ ст.) – це період розквіту української термінографії. В цей час друкувались багато словників медичної термінології, з'являлися медичні журнали на території країни, найбільша кількість з них була видана в 1920 – 1929 роки, з яких 22 – українською мовою. Значний внесок в тогочасну українську термінологію зробила О. Курило, яка написала «Російсько-українського словника медичної термінології» (1918 р.), адаптований для шкільного використання. Більша частина з запропонованих нею термінів давно вийшли зі вжитку, але деякі, наприклад білі кров'яні тільця, гомілка, тім'я, повіка, ще й досі активно використовуються. Іншомовних слів в цьому словнику було небагато, але в цілому в термінології спостерігалась тенденція не лише до використання вже існуючих лексем, але і до активного застосування новостворених.

Наступний період (50 – 80-ті роки ХХ ст.) називають періодом русифікації з застосуванням широкомасштабних кампаній проти «українського націоналізму». Розпочалася масова дискримінація і витіснення української термінології та української мови в цілому. Замість термінологічних словників видавались так звані українські термінологічні бюлетені, що фактично були списками репресованих термінів. Загалом було видано 5 таких бюлетенів, з яких перший у 1934 р. За словами Ніни Жовтобрюх, кандидат філологічних наук, під впливом тогочасної політики «знищення націоналістичного українського коріння в мовноутрунті» у 1936 році було надруковано «Словник медичної термінології», «очищений відшкідницької термінології». В ньому заборонені бюлетенями українські терміни було замінено калькованими з російської або ж іншомовні з російською транскрипцією словами, які не відповідали внутрішній структурі літературної української мови. В цей час в обіг увійшли терміни роди (пологи), родовий (пологовий), коклюш (кашлюк), лихоманка (пропасниця), істерія (причинність), спайка (злука) та багато інших. Але не зважаючи на репресії, словники справжньої української термінології все ж видавались, хоч і в малих тиражах та підпільно. Серед них «Словник медичної термінології» М. Ф. Кніповича 1948 року та деякі інші.

Період розквіту національної термінології почався в 1991 році зі здобуттям Україною незалежності і триває і досі. Цей етап ознаменувався антирусифікацією. В цей час видано багато словників української медичної термінології, відновлені українські традиції творення та розроблені нові форми лексико-графічного опрацювання медичних термінів. Метод калькування

(перекладу—пояснення) російських термінів ставав неактуальним, натомість у вжиток поверталось все більше власне українських термінів. Проаналізувавши літературні джерела, можна з впевненістю сказати, що національні корені мають такі терміни: вислуховування (аускультация), жовтяниця (жовтуха), пронос (діарея), горло (глотка), цукриця (діабет), молочастий (емульсійний), пошесть (епідемія), червонокрівець (еритроцит), вічко матки (зів матки) та багато інших. Але не зважаючи на це в українській медичній термінології кількість запозичених термінів значно переважає над кількістю національних. До запозичених термінів належать дантист (з англ.), бандаж (з франц.), блокада (з англ.), шприц (з нім.), клапан (з нім.), скарлатина (з італ.). Та все ж, на мою думку, це явище є позитивним, адже, не порушуючи структури мови, допомагає складний термін замінити однослівним та забезпечує його однозначність. Перевагою такого шляху розвитку нашої термінології є ще й можливість приєднатись до процесу створення загальної міжнародної термінології. Та навіть на цьому етапі в процесі термінотворення виникають труднощі у зв'язку з неусталенням норм українського правопису.

Отже, процеси формування української медичної термінології нерозривно пов'язані з її історією та державотворчим процесом. В наші дні сфера вживання національних медичних термінів значно розширилась і спостерігається позитивна тенденція наближення українських термінотворчих процесів до загальноєвропейських стандартів, а посилення уваги до неї з боку науковців сприяє збагаченню та розвитку медичної термінології зокрема, та української мови в цілому.

Ситник К.О.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ MOODLE ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Світлана Рідкозубова*

Професійно орієнтована дисципліна «Латинська і медична термінологія» є невід'ємним елементом навчання в медичному вузі. Засвоєння цієї дисципліни в рамках базової медичної освіти студентів медиків сприяє формуванню термінологічно грамотного фахівця та його професійної мовної культури. Соціально-економічні проблеми реформування освіти в Україні викликали необхідність підвищення якості професійної підготовки студентів медичних вузів за рахунок оновлення технологій професійної освіти та переходу до прогресивних технологій навчання.

Використання системи управління навчанням Moodle дозволяє підвищити ефективність процесу навчання латинській мові в умовах обмеженої кількості аудиторного часу. Дана система надає широкі можливості для комунікації та взаємодії між викладачем і студентами для спільного вирішення навчальних

завдань, дозволяє створити умови для організації активного навчання з урахуванням особистісних особливостей кожного учня, а також дає можливість реалізувати зміст навчання шляхом забезпечення студентів навчально–методичною ресурсною базою [1].

За умови використання електронного навчання створюються можливості проводити зазначені тести на базі віртуальної навчального середовища MOODLE: виконання тестів здійснюється студентами самостійно і у будь–який час; деякі види тестів перевіряються комп'ютером автоматично, інші перевіряються викладачем [2, с. 106–108]. Результати поточного та підсумкового контролю можуть бути оформлені з використанням бально–рейтингової системи оцінки знань [3, с. 111–114].

Таким чином, використання віртуального навчального середовища MOODLE для викладання латинської мови студентам медичних вузів дозволяє підвищити ефективність процесу навчання латинській мові та покращити контроль над навчальним процесом.

Література:

1. MOODLE. Виртуальная обучающая среда [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.opentechology.ru>.
2. Брагова А.М. Использование обучающей среды MOODLE при преподавании латинского языка студентам языкового вуза // Электронное обучение: состояние, проблемы, перспективы: материалы Международной научно–методической интернет–конференции. Тула: ТулГУ, 2013. С. 106–108
3. Брагова А.М. Объективные обучающие языковые тесты по латинскому языку в языковом вузе // Обучение, тестирование и оценка: Материалы тринадцатой международной конференции. Нижний Новгород: НГЛУ, 2013. С. 111–114.

Сідора А. О.

ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО–СУДИННОЇ СИСТЕМИ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Перекрест М. І.*

Актуальність: роботи визначається тим, що ми намагаємося виокремити основні етимологічні елементи у назвах серцево–судинних захворювань.

Мета: детальне ознайомлення з походженням назв серцево–судинних захворювань; аналіз, системне використання термінів.

Матеріали та методи: в роботі використано метод порівняння та лексико–семантичний аналіз. Використано етимологічні та тлумачні словники.

«Етимологія» походить від грецького слова «etimologia» (etimón – дійсне значення слова і logos – слово, учення). Етимологія досліджує походження слів, їх первинну структуру і семантичні зв'язки.

Клінічна термінологія базується на латинській мові. Кожен майбутній лікар повинен досконало володіти латинської термінологією. Відомо, що опанування професії відбувається в процесі послідовного засвоєння професійної мови, в тому числі системи спеціальних понять і термінів, що виражають їх. Сучасна медична термінологія – одна з об'ємних і найскладніших в понятійному відношенні система термінів. У ній налічується декілька сотень слів і словосполучень. Найбільш специфічна особливість медичної термінології – багатовікове вживання латинської мови. Також в медичній термінології вживається і грецька мова. Терміни можуть бути латинського і грецького походження, що означають назви лікарських речовин (oxoline – оксолін, amoxicillin – амоксицилін, aspirinum – аспірин), назви захворювань (adnexitis – аднексит, bronchitis – бронхіт, laryngitis – ларингіт, psoriasis – псоріаз, mastoiditis – мастоїдит), назви збудників захворювань (Varicellazoster – вірус вітряної віспи, Mycoplasma pneumoniae – мікоплазма пневмонії, Neisseria gonorrhoeae – ентерокок гонореї, Entamoeba histolytica – дизентерійна амеба), анатомічні назви частин тіла (pulmo – легеня, cor – серце, cranium – череп, uterus – матка, pelvis – таз, scapula – лопатка, collum – шия, crus – гомілка).

Насправді, таких термінів дуже багато і ознайомитися зі всіма одразу неможливо. У даній роботі розглянемо етимологію назв захворювань серцево-судинної системи:

1. Аларитмія (від грецької allorhythmia, allos – інший + rhythmos – такт, ритм) – форма порушення ритму серця, що характеризується правильним повторенням серцевих екстрасистол при кратності екстрасистол і нормальних серцевих циклів > 1:4.
2. Ангіома (від грецької angioma, angiomatis n – судина, oma – пухлина) – доброякісна судинна пухлина.
3. Аритмія (від грецької arhythmia, ae f + rhythmos – ритм, такт) – порушення ритму серця.
4. Атеросклероз (від грецької atherosclerosis, athera – кашиця + scleros – сухий, твердий) – хронічне захворювання, що характеризується ущільненням і втратою еластичності стінок артерій, звуженням їх просвіту з подальшим порушенням.
5. Брадикардія (від грецької bradycardia, bradys – повільний + kardia – серце) – уповільнення частоти серцевого ритму.
6. Бичаче серце (від латинської corbovinum, cor – серце + bovis – бик) – серце з різко збільшеними обома шлуночками і передсердям.
7. Вальвуліт (від латинської valvulitis, valvula – заслінка + itis) – запалення стулок клапана.
8. Варикоз (від латинської varicosis, varix – розширення вени + osis) – зміна вен, що виражається в їх мішковидному розширенні.

9. Васкуліт (від латинської *vasculitis*, *vas* – судина + *itis*) – запалення кровоносних судин, що призводить до ішемічних змін органів і тканин.
10. Гіпертонічна хвороба (*morbus hypertonicus*, від латинської *morbus* – хвороба + від грецької *hyper* + *tonos* – напруга) – підвищення кров'яного тиску.
11. Інфаркт міокарду (*infarctus myocardiі*, від латинської *infarcio* – втискати + від грецької *miо* – м'яз + *kardia* – серце) – одна з форм некрозу м'яза серця, викликаного гострою недостатністю кровотоку по вінцевих артеріях, що живлять тканини серця.
12. Ішемічна хвороба серця (*morbus cordis ishaemicus*, від латинської *morbus* – хвороба + *cor* – серце + від грецької *ischo* – затримую, припиняю + *haima* – кров) – місцеве недокрів'я, недостатній вміст крові в тканинах серця.
13. Кардіоміопатія (від грецької *cardiomyopathia*, *kardia* – серце + *myos* – м'яз + *pathos* – страждання) – ураження серцевого м'язу нез'ясованої етіології.
14. Серцевий горб (від латинської *gibbus cardiacus*, *gibbus* – опуклість + *cardiacus* – серцевий) – вибухання передньої стінки в третьому – четвертому міжреберному просторі у лівого краю грудини і самої грудини на цьому рівні – симптоми вроджених вад серця.
15. Тромбофлебіт (від грецької *thrombophlebitis*, *thrombos* – тромб + *phlebos* – вена + *itis*) – запалення стінки вен із утворенням тромбу, що закриває її просвіт.

Результати: було досліджено низку назв серцево–судинних захворювань. Детально проаналізовано походження 15 термінів.

Висновки:

Отже, в даному випадку всі назви серцево–судинних захворювань походять порівну як з латинської так і з грецької мов. Ось наприклад, слово «серце» в латинській мові звучить як «*cor*» (*cor bovinum* – бичаче серце), а в грецькій – «*kardia*» (*cardiomyopathia* – кардіоміопатія), слово «судина» в латинській – «*vas*» (*vasculitis* – васкуліт), а в грецькій – «*angein*» (*angioma* – ангіома), слово «вена» в латинській – «*vena*» (*varicosis* – варікоз), а в грецькій – «*phlebos*» (*thrombophlebitis* – тромбофлебіт). Аналізуючи приведені терміни, можна помітити, що одне й теж значення слова по–різному звучить в латинській і грецькій мовах. І якщо володіти знаннями кінцевих терміноелементів, то можна з легкістю розрізнити слова грецького і латинського походження. Не тільки етимологія серцево–судинних захворювань, а й загалом медична термінологія побудована на латинській і грецькій мовах.

Стоян А. О.

УПОТРЕБЛЕНИЕ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ «MAST–» и «МАММ–» В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Ключевой единицей клинической терминологии является некоторая словообразовательная конструкция – терминоеlement. Вслед за В. Ф. Новодрановой [2] мы рассматриваем терминоеlement (далее – ТЭ) как регулярно повторяющийся и воспроизводимый элемент производных терминов, который, как правило, занимает определенное место в структуре термина и передает достаточно стабильное обобщенное значение. Отличительной чертой клинической терминологии является большая распространённость греческих ТЭи словообразовательных конструкций.

Предметом нашего исследования стали такие терминоеlementы: *mamm-* (корень произошёл от слова *mamma*, ае f) и *mast-*. Оба ТЭ имеют значение «молочная железа». Проанализировав данные словарейгреко–латинских ТЭ и медицинских терминов, мы можем сказать, что частотность употребления корня *mast-* значительно выше.

Корень *mamm-* употребляется в области рентгенографии. Примерами могут быть такие клинические термины:

1) *mammogramma*, *atis* n (маммограмма) – рентгенологический снимок молочной железы;

2) *mammographia*, ае f (маммография) – рентгенологическое исследование молочной железы без нормированного применения каких–либо контрастных (сульфат бария, йодид натрия) веществ [1].

Корень *mast-* употребляется для обозначения хирургических вмешательств, названий воспалений и болезней. В клинической терминологии существуют такие примеры:

1) *mastectomy*, ае f (мастэктомия – удаление молочной железы);

2) *mastitis*, *itidis* f (мастит – воспаление молочной железы);

3) *mastopathy*, ае f (мастопатия – общее название заболеваний молочной железы, связанных с дисбалансом гормонов);

4) *mastoptosis*, *isf* (мастоптоз) – опущение молочной железы, обусловленное возрастным снижением эластичности тканей [1].

Исследуя частотность употребления одного и второго корня, мы можем сделать вывод, что корень *mast-* употребляется в большем количестве терминов. Что касается ТЭ *mamm-*, то это единичные термины, связанные с одной областью медицины. Также следует отметить, что эти терминоеlementы не являются взаимозаменяемыми (как, например, *vasectomy*, ае f и *angiectomy*, ае f). В современной медицинской терминологии есть большое количество других пар греческих и латинских ТЭ (*dens*, *tis* m / *odont-*; *pulmo*, *onis* m / *pneum(on)*; *-uterus*, *I* m / *hyster-*/*metr-*, особенности употребления которых являются перспективой для дальнейшего исследования.

Литература:

1. Латинский язык. Клиническая терминология: учебное пособие по клинической терминологии / [Фомина. Е.Г., Ковалева В.Н., Клименко Н.С., Кузина Е.Н.]. – Красноярск: типография КрасГМУ, 2011. – 100 с.

2.Новодранова В. Ф. Сопоставление систем именного словообразования в латинском языке и системы терминообразования в подъязыке медицины / Новодранова В.Ф. – М.: Медицина, 1994. –24с.

3.Шульц Ю.Ф. Аспекти клінічної термінології та латинської мови /Шульц Ю.Ф. – М.: Медицина, 1995. – 335с.

4. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии / Чернявский М. Н. – М.: Медицина, 1997. – 336 с.

Стратиенко Е.Н.

НАЗВАНИЯ ГЕОМЕТРИЧЕСКИХ ФИГУР В СОСТАВЕ АНАТОМИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Литовская А.В.*

Для более простого понимания анатомических терминов человек придумал сравнивать объекты изучения с окружающей средой. Так, на основании сходства по форме, структуре или функции с предметами быта, растениями, продуктами питания, элементами одежды, формировались названия анатомических единиц. При изучении анатомической терминологии мы видим, что довольно часто образцом для сравнения выступали геометрические фигуры, из-за их схожести с определенным объектом. В ходе анализа анатомической номенклатуры мы выявили, что в названиях органов используются такие геометрические фигуры: trapezion, cylindrus, rombus, quadratum, ovalis, ellipsis, conus, triangulum. Больше всего терминов, в состав которых входит трапеция и треугольник

Например,

Трапеция (от греч. trapezion, буквально «столик»). Используется в названиях костей в запястье (os trapezium, os trapezoideum), мышцы спины (m. trapezius).

Цилиндр (от латинского cylindrus «ролик, цилиндр», от греческого kyliindros «цилиндр, валик, рулон»). Используется в названии формы сустава ноги (articulatio cylindrica).

Ромб (от латинского rhombus, от греческого rhombos, rhombus, rhomb, lozenge «вращающийся верх, магическое колесо»). Входит в состав терминов, обозначающих мышцы спины (m. rhomboideus major, m. rhomboideus minor), ромбовидного мозга (rhombencephalon).

Квадрат (от лат. quadro – делать четырехугольным). Используется в названиях мышц (m. quadratus plantae, m. quadratus femoris), связок (lig. quadratum).

Овал (от латинского *ovalis* «яйцевидный»). Используется в названии отверстия (*foramen ovale cordis*).

Эллипс (от греческого *elleipsis*). Встречаем в названии сустава (*articulatio ellipsoidea*).

Конус (от латинского *conus* «конус, вершина шлема», от греческого *konos* «конус, спиннинг, сосновая шишка»). Используется в термине, обозначающем конечный отдел спинного мозга (*conus medullaris*).

Треугольник (греч. *trigonum*, лат. *triangulus* – букв. три угла). Входит в состав терминов мимических мышц (*m. triangularis*), треугольная ямка наружного уха (*fossa triangularis*), треугольник мочевого пузыря (*trigonumvesicae*).

Анализируя использование геометрических фигур в различных системах, мы пришли к выводу, что чаще всего с ними сравнивали органы опорно– двигательной системы. По результатам нашего исследования, чаще указанное сравнение встречается в мышцах (*m. pyramidalis*; *m. quadratus femoris*; *m. quadratus plantae*; *m. rhomboideus major*), реже – в костях (*os trapezium*; *os trapezoideum*), суставах (*articulatio cylindrica*; *articulatio ellipsoidea*) и некоторых связках (*lig. trapezoideum*; *lig. quadratum*). Для нервной системы фигуры также были важным источником описания (как пример, *lamina pyramidalis*; *lobus pyramidalis*, *corpore trapezoidei*; *rhomboencephalon*; *lobulus quadrangularis*). Также, подобные сравнения указываются в кровеносной системе (*foramen ovale cordis*) и буквально в единичном случае в мочеполовой (*pyramides renales*).

В плане структуры анатомического термина, название геометрической фигуры может выступать частью сложного слова (*rhomboencephalon*) и входить в состав словосочетания (*pyramides renales*; *linea trapezoidea*). Оно может функционировать как существительное (*pyramides renales*), так и прилагательное (*os rhomboidalis*). Чаще всего названия фигур входят в состав прилагательных. Отметим, что употребление с суффиксами *-aris*, *-alis* (*foraminis ovalis*; *fissura prepyramidalis*; *m. pyramidalis*) чаще чем с *-oideus* (*m. rhomboideus*; *os trapezoideum*) или *-icus* (*recessus ellipticus*). Кроме того, от одной основы могут образовываться термины с помощью разных суффиксов (*rhomboideus*, *rhomboidalis*).

Следовательно, геометрические фигуры являются продуктивным объектом сравнения в анатомической терминологии. Указанные анатомические единицы действительно похожи на фигуры. Также, мы убедились на собственном опыте, что это помогает в изучении, распознавании и запоминании материала. Кроме того, мы полагаем, на эту группу терминов следует обратить внимание, так как они имеют перспективу в рассмотрении на клинической и фармацевтической кафедрах.

Литература:

1. Online etymology dictionary: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.etymonline.com/>
2. Terminologia Anatomica: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unifr.ch/home/fr.html>

ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ COLP- И VAGIN- В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Дюрба Д.В.*

В клинической терминологии параллельно с греческими терминоэлементами (далее – ТЭ) могут употребляться ТЭ латинского происхождения. В связи с этим образовались так называемые дублетные пары, например, влагалище лат. *vagin-* и греч. *colp(o)-*, оба из которых в клинической терминологии встречаются в качестве ТЭ. Дублетность корней при терминообразовании иногда приводит к появлению дублетных терминов: (*vaginītis, īdis f* (от лат. *vagīna, ae* – влагалище), *colpītis, īdis f* (от греч. *kolpos* – влагалище) – воспаления слизистой оболочки влагалища. В этих случаях замена производящей основы не меняет значение производного термина.

Рассмотрим употребление *colp(o)-* и *vagin-* в медицинской терминологии.

ТЭ *colp(o)-* употребляется в терминах:

1. *colpalgia* – болезненные ощущения в влагалище;
2. *colpatresia* – окклюзия (непрохождения) в влагалище;
3. *colpectasia* – расширение влагалища;
4. *colpectomia* – оперативный разрез влагалища;
5. *colpeurysis* – расширение или растяжение влагалища;
6. *colpitis* – воспаление слизистой оболочки влагалища;
7. *colpitis macularis* – воспаление мышечной оболочки влагалища;
8. *colpocoele* – выпячивания во влагалище;
9. *colpoceliotomia* – разрез в брюшную полость через влагалище;
10. *colpocleisis* – хирургическое закрытие влагалищного канала;
11. *colpocoele* – грыжа мочевого пузыря или прямой кишки, которая выпячивается во влагалище;
12. *colpocystitis* – воспаление влагалища и мочевого пузыря;
13. *colpocystocele* – выпадение мочевого пузыря во влагалище;
14. *colpocystoplastica* – пластическая хирургия для восстановления везиковагинальной стенки;
15. *colpocystotomia* – разрез в мочевом пузыре через влагалище;
16. *colpocystoureterotomia* – разрез в мочеточнике через влагалище и мочевой пузырь;
17. *colpocystourethrophexia* – трансвагинальная хирургическая суспензия мочеиспускательного канала и мочевого пузыря;
18. *colpocytograma* – дифференциальный перечень клеток, наблюдаемых в мазках из слизистой влагалища;
19. *colpocytologia* – изучение клеток, отслоенных от эпителия влагалища;
20. *colpohyperplasia* – чрезмерный рост слизистой оболочки влагалища;

21. colpohyperplasia cystica – инфекционное воспаление стенок влагалища, вызванное образованием мелких пузырьков;
22. colpohysterectomy – удаление матки через влагалища без повреждений стенки брюшной полости;
23. colpohysteropexia – операция по фиксации матки через влагалище;
24. colpomicroscopia – исследование тканей шейки матки через влагалище;
25. colpomymectomy – удаление миомы матки через влагалище;
26. colpomymotomy – разрез матки через влагалище для удаления опухоли;
27. colpopathia – патологическое состояние влагалища;
28. colproperineoplastica – пластическая операция влагалища и промежности;
29. colproperineorrhaphia – ушивание задней стенки влагалища и промежности с восстановлением мышц тазового дна;
30. colprorexia – место прикрепления влагалища;
31. colproplastica – пластическая операция по восстановлению влагалища;
32. colporoiesis – хирургическое конструирование влагалища;
33. colproptosis – опущения во влагалище;
34. colprorectopexia – место прикрепления прямой кишки к влагалищу;
35. colporrhagia – кровотечение из определенной части влагалища;
36. colporrhaphia – сшивание определенной части влагалища;
37. colporrhexis – разрыв участка влагалища;
38. colposcopia – обследование влагалища;
39. colpospasmus – спазм влагалища;
40. colpostenosis – сужение влагалища.

ТЭ vagin – употребляется в терминах:

1. vagina – влагалище;
2. vaginalis – тот, который касается влагалища;
3. vaginant, ante; vaginiforme – оболочка влагалища;
4. vaginitis – воспаления влагалища;
5. vaginisme – спазм влагалища;
6. vaginite – воспаление мышц влагалища;
7. vagino-labial, ale – грыжа между влагалищем и половых губ;
8. vagino-rectal, ale – грыжа между влагалищем и прямой кишкой;
9. vagino-uréthral, ale – грыжа между влагалищем и мочеточником;
10. vagino-vésical, ale – грыжа между влагалищем и мочевым пузырем.

Также с термином элементом vagin – употребляются большинство конечных термином элементом, как и с colp (o), но оно употребляется в редких случаях. К тому же в изученных нами словарях были найдены единичные случаи, например, vaginitis, vaginospasmus, vaginoscopia. Таким образом, изучив употребляемые термины в медицине, мы пришли к выводу, что в 90% случаях употребляется термином элемент colp (o)–, и только в 10% – vagin–.

ПРОСТРАНСТВЕННАЯ СЕМАНТИКА ПРЕФИКСОВ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Научный руководитель: Чекарева Е. С.*

Как отмечает Е. В. Смирнова, «Повышенный интерес к вопросам специальной номинации объясняется возрастающей ролью терминологии и ее стандартизации в разных областях знания» [1].

Термины нормальной и патологической анатомии создают фундамент, на который опирается вся медицинская терминология [2].

Базовые пространственные концепты (место, форма, размер) чаще других находят языковую объективацию в латинских анатомических терминах. Это связано с тем, что пространственная номинация, категоризируемых анатомических объектов способствует фиксации, хранению и передаче знаний по анатомии человека [2].

В основном для описания расположения органов и систем организма используется пространственный подход. Фиксация свойств пространства происходит в результате взаимодействия человека с окружающей средой.

В квалификации анатомических объектов существует два типа пространственной категоризации: наглядно-чувственный и логический (геометрический).

С точки зрения языка между координатами пространства можно воссоздать следующую иерархию: вертикаль, фронтальная горизонталь, латеральная горизонталь.

Существуют различные способы передачи пространственного элемента в структуре языковых единиц. Стандартными словообразовательными моделями, указывающими на различные свойства пространства, являются пространственные морфемы, специальная пространственная лексика, синтаксические конструкции, несущие пространственную информацию [2].

К языковым средствам передачи содержания концептов пространства относятся также префиксация, терминологические словосочетания.

По мнению Л. Ф. Ельцовой, «концепты “место”, “форма” и “размер” создают поле ономаσιологических признаков для анатомических наименований, а концепт “объект” выступает в роли ономаσιологического базиса» [2].

Синонимия и антонимия греко-латинских префиксальных терминоэлементов играют большую роль при образовании медицинских терминов. В. Ф. Новодранова отмечает: «В отношении словообразовательной синонимии вступают как латинские, так и греческие префиксы, служащие для выражения одного и того же типа значения и объединенные одной семантической группой» [3].

Спектр значений префиксов сужается в медицинской терминологии. «Можно выделить только четыре главных типа значения – пространственное, временное, оценочное и отрицательное» [3: 206].

Выделяются следующие типы значений префиксов в терминах латинского происхождения: 1) локативное (*antebrachium*, i n предплечье; *extracapsularis*, e внекапсульный; *infraauricularis*, e нижеушной; *intercapitalis*, e межголовковый; *intercarpeus*, a, um межзапястный; *itracanalicularis*, e внутриканальцевый; *juxtaintestinalis*, e юктакишечный; *juxtaesophagealis*, e юктапищеводный; *prefrontalis*, e предлобный; *subaorticus*, a, um подаортальный; *superciliaris*, e надбровный); 2) направительное (*abductor*, oris m отводящая (мышца); *adhesio*, onis f сращение; *depressor*, oris m опускающая мышца; *excavatio*, onis f углубление; *oblongatus*, a, um продолговатый; *perforatus*, a, um продырявленный; *respiratorius*, a, um дыхательный; *transversarius*, a, um поперечноотростковый); 3) локативно-направительное (*circumflexus*, a, um огибающий; *convoltus*, a, um свернутый; *prosencephalon*, i n передний мозг; *retrodorsolateralis*, e заднелатеральный).

Таким образом, в выражении пространственной семантики нельзя переоценить значимость и свойства префиксов, которые наиболее четко передают локативные характеристики описываемых анатомических объектов, уточняя их расположение, ориентационные свойства, функции.

Литература:

1. Смирнова Е. В. Структурно-семантический и лексикографический аспекты медицинской терминологии / Е. В. Смирнова / Электронный ресурс / режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/strukturno-semanticheskii-i-leksikograficheskii-aspekty-meditsinskoj-terminologii>
2. Ельцова Л.Ф. Концепты пространства в медицинской терминологии / Л. Ф. Ельцова / Электронный ресурс / режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/kontsepty-prostranstva-v-meditsinskoj-terminologii>
3. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. *Laterculivocum Latina rumetterminorum* / Новодранова В. Ф. – М., 2008. – 322 с.
4. Черкасов В. Г. Анатомія: міжнародна термінологія / В. Г. Черкасов, І. І. Бобрик, Ю. Й. Гумінський, О. І. Ковальчук. – Вінниця : Нова кн., 2010. – 391 с.

ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЙ ЖЕЛЕЗ ВНУТРЕННЕЙ СЕКРЕЦИИ

Харьковский национальный медицинский университет
Научный руководитель: Корманова Д. С.

Этимология происходит от греческого *étymon* – истинное значение и *lógos* – слово, учение; этот раздел лингвистики изучает происхождение слов.

К железам внутренней секреции относятся: эпифиз, гипофиз, щитовидная и паращитовидные железы, надпочечники, гипоталамус, поджелудочная железа, тимус (вилочковая железа), семенники и яичники.

Термин железа – *glandula, ae f*, происходит от латинского *glans, glandis f* – жёлудь, орех или жёлудеобразный шар. Данное слово образовано при помощи уменьшительного суффикса *-ul*.

Glandula (corpus) pinealis «пинеальная железа (шишковидное тело)», происходит от латинского *pinea, ae f* – сосновая шишка. Содержит латинский суффикс *-alis, e*, означающий отношение к тому, что названо в основе. У данного термина есть синоним – *epiphysis cerebri*. Слово *epiphysis* «эпифиз» имеет греческое происхождение и означает «приросток, нарост», термин образован от префикса *epi-*, означающего расположение над чем-то, и слова *physis* – происхождение, рождение.

Glandula pituitana «питуитарная железа», происходит от латинского *pituita, ae f* – слизь, мокрота, гнойная жидкость; насморк. Железа получила это название, так как, считалось, что она направляла слизь в нос. У данного термина, как и у *epiphysis*, имеется греческий синоним – *hypophysis* «отросток», который состоит из греческого префикса *hypo-*, обозначающего расположение ниже, под чем-то, слова *physis*.

«Щитовидная железа» *glandulathyreoidea*, происходит от *thyreos* – щит, дверная защита, от греческого *thyra* – дверь. Термин образован суффиксальным способом, прилагательное *thyreoidea* содержит латинизированный греческий суффикс *-oidea*, который обозначает схожесть с тем, что указано в основе слова.

Паращитовидные железы, *glandulae parathyreoideae (plur.)*, данный термин образован суффиксально-префиксальным способом, помимо суффикса содержит греческий префикс *par(a)-*, означающий расположение рядом или вокруг органа.

Надпочечники, *glandulae suprarenales*, происходят от латинского *ren, renis m* – почка, слово неопределенной этимологии, возможно родственное с древнеирландским *aru* – почка. Термин *suprarenalis* образован суффиксально-прексальным способом, латинский префикс *supra-* указывает на расположение над чем-либо (аналог греческого *epi-*), а суффикс *-alis* указывает на отношение к тому, что названо в основе. Данный термин имеет параллельную греческую форму *epinephros, i m*, которая образована с помощью греческого префикса *epi-*, и греческого корня *nephr* – почка.

Также следует отметить, что данные пары терминов образованы по модели с согласованным определением.

Гипоталамус, *hypothalamus, i m*, буквально – «под таламусом», происходит от греческого *thalamos*– комната, покой, опочивальня. Содежит греческий префикс *hypo-*, означающего расположение под чем-то.

Термин *pancreas, atis n* – поджелудочная железа, происходит от греческого *kreas* – мясо, плоть, «pancreas» буквально – вся плоть, по всей видимости, название орган получил в связи с однородностью вещества данного органа. Данный термин также содержит греческий префикс *pan-*, означающий всё, что относится к целому.

Тимус или вилочковая железа, *thymus, i m*, происходит от греческого *thymon* – тимьян, вероятно, названа так ввиду визуального сходства с бутонем тимьяна.

Семенники, *testiculi (plur.)* от *testiculus, i m*– мужское яичко, термин образован при помощи уменьшительного суффикса *-ul* от *testis, is m* с тем же значением.

Яичники, *ovaria (plur.)* от *ovarium, i n*, название происходит от латинского *ovum, i n*– яйцо; овал, суффикс *-arium* указывает на место хранения.

Проанализировав этимологию названий желез внутренней секреции, можно сделать вывод, что термины образованы от греческих и латинских корней суффиксальным и префиксальным–суффиксальным способами от имен существительных. Чаще всего суффиксы указывают на принадлежность и отношение к объекту, указанного в основе слова – *-alis, -anus*, напр. *pinealis, pituitanus*, а префиксы на позицию – *epi-, hypo-, para-, pan-*, напр. *epiphysis, hypophysis, parathyroideus, hypothalamus, pancreas*.

Иногда название железы содержит в себе внешнее сходство с другим объектом, напр., *glandula pinealis, glandula thyroidea, thymus, ovarium*.

Следует также отметить, что некоторые названия имеют параллельные формы, соответственно греческого и латинского происхождения, напр., *glandula pinealis – epiphysis, glandula suprarenalis – epinephros*.

Термины содержащие в себе слово «железа» образованы по модели с согласованным определением, которое выражается прилагательным.

Литература:

1. An etymological dictionary of the Latin language – <https://archive.org/details/anetymologicald00valpgoog>
2. www.etymonline.com
3. ABBYY Lingvo 12 (Collins dictionary)

КАЛЬКИРОВАННАЯ ЛЕКСИКА В СОСТАВЕ АНАТОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Научные руководители: Чепякова И. Ю., Ярмо Е. Ю.*

Калькирование является одним из основных методов перевода научной терминологии. Калька – это образование нового слова, значения или фразеологизма путём буквального перевода соответствующей иноязычной языковой единицы [3:211]. Выделяют несколько разновидностей калек: словообразовательные, семантические, фразеологические, и полукальки. Опираясь на это определение и классификацию, мы исследовали анатомическую терминологию с целью проанализировать калькированную лексику, входящую в ее состав.

Нами было выяснено, что в состав анатомической терминологии входят словообразовательные и семантические кальки. Словообразовательная калька – это слово, которое возникло в результате перевода иноязычного слова по составляющим его морфемам [4:40]. Словообразовательное калькирование применимо только к тем словам, в морфологическую структуру которых входят аффиксальные морфемы [1:17]. Не все термины, структура которых совпадает с латинским эквивалентом, являются кальками. Например, структурно–семантическое соответствие русского прилагательного «носовой» латинскому «nasalis, e» не означает, что это калька. Во многих случаях проблематично отличить кальку от термина, возникшего в русском языке самостоятельно и совпавшего с латинским эквивалентом. К примеру, невозможно точно определить, является ли термин «носоглотка» калькой с латинского слова «nasopharynx, ungis m» (лат. nasus, i m – нос; греч. φάρυγξ, ὑγρός ó и ἦ – глотка) или же это независимое русское новообразование, продиктованное внутренней логикой языка. Надежным критерием для выявления кальки является нарушение заимствованным словом норм заимствующего языка. Примером явной кальки может быть термин «ключица» (лат. «clavicula, ae f»). В состав латинского термина входит словообразовательный суффикс –cul–, образующий существительные с уменьшительно–ласкательным значением. Поскольку в русском языке слово «ключ» мужского рода, то и регулярно образованная от него уменьшительно–ласкательная форма тоже мужского рода (ключик). Можно сделать вывод, что на род русского термина «ключица» оказал влияние женский род латинского существительного «clavicula».

Еще одно основание считать термин калькой – это его переносное значение, основанное на неочевидном для носителя русского языка образе. Как пример такой кальки мы приводим термин «роговица» (лат. «cornea, ae f»). Это так называемая неточная калька, поскольку морфологическая структура перенесена не «морфема в морфему», а с некоторыми различиями [1:16].

Метафора же основана на одном из свойств рога: его тонкая пластина упругая и прозрачная. Также мы проанализировали следующие словообразовательные кальки: «мышца» (лат. *musculus*, i m), «родничок» (лат. *fonticulus*, i m), «надкостница» (лат. *periosteum*, i n).

Многочисленную группу составляют семантические кальки. Семантической калькой называют заимствование переносного значения уже существующего в переводящем языке слова [4:40]. Во многих случаях трудно определить, заимствовано ли значение или же возникло независимо. При выделении кальки следует опираться на метафорические образы, на основе которых создано переносное значение в исходном языке, и чем более чужд для русского сознания этот образ, тем больше вероятность, что перед нами калька. К примеру, существует много калек с латинских слов, прямое значение которых связано с морем, поскольку море играло большую роль в жизни древних греков и римлян. Примерами могут служить следующие термины: парус (лат. *velum*, i n), киль (лат. *carina*, ae f), мыс (лат. *promontorium*, i n), островок (лат. *insula*, ae f), улитка (лат. *cochlea*, ae f < греч. *κοχλίας*, ου ό).

Существуют кальки, являющиеся одновременно и словообразовательными, и семантическими. Так, слово «водопровод» является словообразовательной калькой с латинского слова «*aqueductus*, us m», однако в анатомической терминологии это слово является семантической калькой, поскольку заимствуется уже не структура слова, а переносное значение. Иногда многозначный латинский термин имеет несколько соответствий в русской терминологии: заимствование, кальку и исконно русское слово. Так, например, латинскому термину «*bulbus*, i m» соответствуют калька «луковица», заимствование «бульбус» и переводы «глаз» и «глазное яблоко».

Итак, в состав русской анатомической терминологии входят словообразовательные и семантические кальки с исконно латинских слов и латинизированных греческих терминов. По степени точности воспроизведения морфологической структуры исходного слова кальки могут быть полными и неполными. Различение кальки и результата независимого словообразования или появления нового значения проблематично и требует аргументации. Перспективы дальнейшего исследования проблемы мы видим в более детальном изучении этимологии калек, а также в выявлении интра- и экстралингвистических факторов, обусловивших специфику калькированной анатомической терминологии в русском языке.

Литература:

1. Арапова Н.С. Кальки в русском языке послепетровского периода. Опыт словаря. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 320 стр.
2. Большой толковый медицинский словарь. 2001. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.medsrv.ru/>
3. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М., 1990. – С. 592.
4. Современный русский язык. Учеб. для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.»: в 3 ч. Ч.1: Введение. Лексика. Фразеология. Фонетика. Графика и орфография / Н. М. Шанский, В. В. Иванов. – М., 1987. – 192 с.

ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ *VAS-* ТА *ANGI-* У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Дерев'янченко Н.В.

Для утворення клінічних термінів у латинській мові здебільшого використовуються грецькі терміоеlementи. Однак є терміни, у яких і грецький, і латинський корені вживаються паралельно: *angiitis=vasculitis* (запалення судини); *vascularisatio=angiogenesis=vasoformatio* (утворення судини), *vasoconstrictio=angiostenosis* (звуження судин), *vasodilatatio=angiectasia* (розширення судини), *angiectomia=vasectomia* (вирізання судин). Слід відзначити, що для позначення нормального функціонального стану органів та систем органів використовують здебільшого *vas-*, а для назв патологій – *angi-*.

У словниках, на які ми посилаємося, з *TE angi-* знаходимо такі терміни: *angiosclerosis, is f* (ангіосклероз); *angiospasmus, i m* (ангіоспазм); *angiorrhesis, is f* (ангіорексія); *angiostomia, ae f* (ангіостомія); *angiologia, ae f* (ангіологія); *anginoidea, is* (ангіноїдний); *anginosus, a, um* (ангінозний); *angioblastes* (ангіобласти); *angiocholecystitis, itidis f* (ангіохолецистит); *angiocholitis, itidis f* (ангіохоліт); *angiofibroma, atis n* (ангіофіброма); *angiographium, i n* (ангіограф); *angiohypertonicus, a, um* (ангіогіпертонічний); *angiokeratoma, atis n* (ангіокератома); *angioma, atis n* (ангіома), *a. simplex* (проста), *a. cavernosum* (печериста); *angiomyoma, atis n* (ангіоміома); *angiomyopathy, ae f* (ангіоміопатія); *angiomyositis, itidis f* (ангіоміозит); *angioneurosis, is f* (ангіоневроз); *angioneuroticus, a, um* (ангіоневротичний); *angio paralysis, is f* (ангіопараліч); *angio paresis, is f* (ангіопарез); *angio pathia, ae f* (ангіопатія); *angio pleresis, is f* (переповнення кровоносних судин); *angio rraphia, ae f* (судинний шов); *angio stomia, ae f* (ангіостомія); *angio tripsia, ae f* (защемлення, роздавлення кровоносних судин); *angio tropho neurosis, is f* (судинний невроз із трофічними розладами) [1:33; 2:726;727].

Тоді як терміоеlement *vas-* вживається лише у таких термінах: *vasitis, itidis f* (вазит); *vasitis nodosa* (вузликовий вазит). Іноді на позначення судини вживається *TE vascul-*: *vascularis, e* (васкулярний, судинний); *vasculosus, a, um* (судинний); *vasculum, i n* (судинка) [1:428].

Таким чином, можна зробити висновок, що грецький *TE* має набагато більшу частотність, а латинський є непродуктивним у клінічній термінології.

Література:

1. Словник медичної термінології / М.Ф. Кніпович. – К.: Державне медичне видавництво УРСР, 1948. – 442с.

2. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4т. – Т. 3. О–С/ укладачі: Л.І.Петрух, І.М. Головка. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТА ORTHO– В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Дерев'янченко Н.В.*

У медичній термінології терміноелемент ortho– буквально має значення «прямий», або у більш широкому значенні – «правильний, нормальний». Однак є певні особливості його вживання. У словнику знаходимо такі медичні терміни із цим коренем:

Ортодонтія (orthodontia), дослівно ortho – прямий, odont – зуб, тобто «прямі зуби». Але у більш широкому сенсі – це розділ стоматології, який виправляє положення зубів.

Ортогенія (orthogenia) gen– – щелепа, тобто «нормальна щелепа». Положення щелеп, при якому передні зуби знаходяться у фронтальній площині.

Ортоптика (orthoptica), optic– – зір, тому буквально значення терміна – «правильний зір». Однак більш широко – це розділ оптики, який спеціалізується на виправленні косоокості.

Ортопедія (orthopaedia), paed– – дитина, дослівно термін пряма (правильна) дитина. Однак це розділ медицини, який займається виправленням деформацій опорно–рухового апарату.

Ортостазис (orthostasis), stasis – стан. Вертикальне, пряме положення тіла.

Ортопноє (orthopnoea), pne – дихання, дослівно – «пряме дихання». Тобто задишка, через яку хворий не може дихати, знаходячись у горизонтальному положенні, через це повинен спати вертикально. Тож терміноелемент ortho– може використовуватись також у значенні «вертикальний».

Ортотонус (orthotonus) tonos – напруга, положення тіла з прямим тулубом, що виникає через різке скорочення м'язів.

Ортокератоз (orthokeratosis), kerat– – ріг, –osis – захворювання. Тобто захворювання, пов'язане з ороговінням шкіри.

Ортофорія (orthophoria), phoros – прагнення. У медичній практиці використовується у значенні нормального стану м'язового апарату ока, що створює оптимальні умови для бінокулярного зору.

Ортодактилія (orthodactylia), dactyl – палець. Означає аномалію розвитку, пов'язану зі зрощенням фалангів пальців.

Ортодіаграфія (orthodiagraphia), diagraph – зображення, тобто дослівно «прямий знімок». Метод визначення положення і розмірів органів при рентгенівському просвічуванні.

Отже, терміноелемент ortho– у складі клінічних термінів має варіативні значення, які, однак, знаходяться водному семантичному полі. Проте це ускладнює процес буквального тлумачення назв захворювань, патологічних

станів, методів діагностики, розділів медицини тощо. Визначивши буквально значення терміна, слід звертатися до словників для більш розлогого пояснення.

Література:

1. Українсько–латинсько–англійський медичний енциклопедичний словник: у 4т. – Т. 3. О–С/ укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.

Шуляк К. Ю.

МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У БАГАТОМОВНОМУ І МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Харківський національний медичний університет
Керівник: Зана Л.Ю.*

Латинська мова використовується у різних галузях науки. Не секрет, що найбільш поширеною професійною мовою вона є для лікарів, фармацевтів, біологів, лінгвістів, технологів: давня традиція використання мови є об'єднуючим фактором для науковців усього світу у розумінні один одного та вивченні літературних джерел, також вона залишається фактором творення нових термінів, слів. У сучасному світі латинь вживається у: культурі, літературі, філософії, риториці, поезії, бо величезна кількість латинізмів наявна в лексиці всіх європейських мов. Багато слів латинського походження є також в українській мові (тому її можна вважати формотворчою не лише для мов романської групи). Вони щільно увійшли і живуть у нашій рідній мові без істотних змін звучання і значення. Наприклад, такі слова, як момент, результат, театр, ректор, декрет, алібі, студент, аудиторія, депресія, експозиція, імпонувати, інкубатор, інтервал, реконструкція, універсальний, концентрат, інформація, інцидент, диктор, диктатура, мінімум, казус, радіус та імена Валерій (здоровий), Віктор (переможець), Віталій (життєвий), Вікторія (перемога), Маргарита (перлина), Марина (морська), Наталія (рідна) та інші. *Lingua Latina* продовжує жити не тільки в термінах, але і в численних крилатих виразах, афоризмах, прислів'ях, деякі з них: *Contrasperempero* – без надії сподіваюся, *Salus populi supremalex* – благо народу – найвищий закон, *Cape diem* – користуйся кожним днем; не відкладай на завтра те, що повинен зробити сьогодні. Їх можна зустріти в працях великих учених, творах письменників, промовах ораторів та у мові звичайних людей. Практично будь-який вираз має прихований сенс, що змушує думати, міркувати. Твори відомих старих українських авторів ведуться на латині, і незважаючи на це є популярними: Григорій Сковорода, Станіслав Оріховський, Ян Юзефович, Леся Українка та інші.

У спорті вона відіграє значну роль: фахівці цієї галузі використовують для мотивації, пропагування здорового способу життя, як дидактичні вислови. Наприклад: «Через терни до зірок!» – «*Per aspera ad astra!*»; «Немає нічого радіснішого за перемогу» – «*Nihil est victoria dulcius*»; «Швидше, вище,

смівлівіше» – «*Citius, altius, fortius!*»; «Тіла юнаків зміцнюються працею» – «*Corpora iuvenum labore firmatur*»; «Гігієна – подруга здоров'я» – «*Hygiene amica valetudinis*»; «У здоровому тілі – здоровий дух» – «*Mens sana in corpore sano*» (Ювенал); «Добре здоров'я краще за найбільше багатство» – «*Bona valetudo melior est quam maxime divitiae*»; «Дбай про своє здоров'я» – «*Cura, ut valeas*»; «Сон відновлює сили» – «*Somnus recreat vires*».

Мова залишила свій вплив на богослов'я, законодавчі пакти деяких країн, які не змогли покинути своєї культурної спадщини, і тому ми можемо бачити, що латинь як офіційна мова використовується сучасною католицькою церквою: нею ведеться документація Ватикану і складаються послання римських пап. Відповідно до західної богословської традиції мовою досі пишуться дисертації і навіть проводяться диспути, молитви. У Ватикані склали словник, в який включені сучасні слова в перекладі латинською мовою. Наприклад: сигарета – *fistula nicotinic*, міні-спідниця – *tunica laminata*, баскетбол – *follies canistrice ludus*, бармен – *tabernae potoriae minister*, дезодорант – *foetoris delumentum*, комп'ютер – *instrumentum computatorium*, ООН – *Unitarium Nationum Coetus*. Складання такого словника – це лише одна з ініціатив папи Бенедикта XVI з популяризації мови в світі. Він також має намір відкрити у Ватикані Академію латинської мови, покликану сприяти її вивченню, використанню і поширенню. Продовжує вона впливати і на мовознавство: цікавість для поліглотів (таких як Леся Українка, Іван Франко), філологів, культурологів для розуміння походження слів мови, яку вони вивчають та культурного становлення багатьох держав, народів.

Латинська мова знайшла своє відображення і у виданнях: існує багато періодичних видань, присвячених живій латині. Журнал «*Vox Latina*» випускається в Німеччині ось уже 40 років. А італійці вже 30 років випускають комікси цією мовою. Радіо Фінляндії (*Radio phonia finica generalis*) кожної неділі передає короткий випуск новин латинською мовою. Існують книги про Гаррі Потера, видані латиною, переклад яких зробили Пітер Нідман і Ендрю Уілтон. Сама Джоан Роулінг вводила у свій твір ряд виразів «мертвою мовою», або слів похідних від неї : *avis* – (лат. «птаха»), *duro* – (лат. *duro* «роблю твердим», *durus* «твердий»), *fidelius* – (лат. «надійний»), *aguamenti* – (лат. *aqua* «вода», *mentio* «розмова, бесіда, згадування», інше пояснення другої частини: лат. *menti* – давальний відмінок від *mens, mentis* «розум»). Надання рис героям книги також з латинським підтекстом, наприклад, зустрівши персонажа на ім'я *Remus Lupin* (Рем Люпін), можна згадати слова *lupus* «вовк», *lupinus* «вовчий», а також легендарного Рема – одного із засновників Рима, вигодуваних вовчицею; ім'я викладача Снейпа – Северус (лат. *severus* «суворий»). Багато інших творів у жанрі фентезі теж використовують *lingua Latina*. У зв'язку з тим, що римське право велося латиною, можна надати роль цій мові у політиці, юриспруденції, а саме творенні більшості сучасних демократичних інституцій, міжнародній загальнополітичній термінології: *persona grata* – бажана людина, *persona non grata* – небажана людина, гуманізм, республіка, асоціація, диктатура, інтернаціональний та інші.

На питання про те, чи можемо ми вважати латинську мову мертвою, польський письменник Юліан Тувім відповів так: «Яка ж це мертва мова, якщо, не в'янувши, вона пережила тисячоліття». І дійсно у процесі свого розвитку вона удосконалювалася, але все одно дійшла до нас, можливо не у первозданному вигляді, але жива. Якщо ретельно придивитися, то виявиться, що сфера використання мови досить широка і відрізняється значною різноманітністю.

Щасна І. О.

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*Харківський національний медичний університет
Науковий керівник: Вигранка Т. В.*

Сучасні інтеграційні процеси, що відбуваються в освітній системі, визначають важливість постійного розвитку та формування професійних якостей студентів. Викладання латинської мови у вищих навчальних закладах розглядається як вирішення проблем підвищення рівня професійної компетентності майбутніх медичних фахівців.

Аспекти вивчення латинської мови у вищих медичних навчальних закладах, завдання, які ставляться перед студентами у процесі вивчення латинської мови на заняттях та позанавчальний час фрагментарно висвітлювалося у працях вітчизняних та зарубіжних учених: Пилипів О., Ступінська А.Г., Шевченко Є.М. Але проблема вдосконалення і висвітлення основних аспектів викладання медичної латинської мови залишається актуальною.

Як зазначає науковець Шевченко Є. М.: «Засвоєння дисципліни латинської мови в рамках базової медичної освіти на I курсі сприяє підготовці студентів другого і третього рівнів середньої професійної освіти, і в кінцевому підсумку формування термінологічно грамотного фахівця, його професійної мовної культури» [1:72]. Ціцерон писав: «Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire», що означає: «Не так почесно знати латину, як ганебно не знати її» [2:53].

В рамках сучасних тенденцій викладання класичних мов вивчення латинської мови в медичних університетах проводять виключно виконанням вправ, спрямованих на відпрацювання і закріплення граматичних правил з використанням лексичного мінімуму. Широко практикується переклад з української мови на латинську, або навпаки, що сприяє кращому засвоєнню латинських термінів. Процес функціонального оволодіння студентами даної дисципліни має на меті засвоєння головних принципів граматичної структури мови. Вивчення терміноелементів, суфіксів, префіксів та коренів формує лексичну освіченість. Для досягнення високого рівня професійної грамотності слід звертати увагу на правопис слів та терміноелементів грецького походження, ознайомлення студентів з медичною термінологією, представленої

у відповідних міжнародних номенклатурах: анатомічної, гістологічної, біологічної, фармацевтичної. В аспекті вивчення фонетичної частини формуються навички читання й вимови латинських букв і буквосполучень, які потім закріплюються протягом усього курсу навчання. Розділ морфології представлений матеріалом, знання якого необхідне для розуміння й правильного застосування на практиці фармацевтичних термінів, а також написання й перекладу рецептів.

Студенти, які проявляють найбільший інтерес до вивчення латинської мови, можуть претендувати на участь в олімпіадах, конкурсах, як на міжвузівському так і на регіональному рівні. Конкурсні завдання включають в себе тестові завдання, а інколи і завдання на переклад. І якщо перша частина припускає «натаскування» учнів за певними варіантами питань, то друга – не тільки знання основного матеріалу, а й уміння швидко реагувати на новий матеріал [3:87].

Сьогодні латинська мова не є мовою спілкування. Вона реалізується тільки на рівні читання та письма, також на рівні знань орфографії, лексичних норм, основних граматичних правил побудови термінів. У курсі латинської мови проводиться ознайомлення студентів з оригінальними мовними конструкціями передбаченими при вивченні латинських крилатих висловів та студентського гімну «Gaudeamus». Крім того, латинська мова залишається єдиною професійною мовою вчених–медиків усього світу, що і визначає її статус, закріплений міжнародними кодексами номенклатур. Звідси, забезпечення високої якості засвоєння термінологічної латини студентами медичного профілю є одним із першочергових завдань сучасних закладів [4:61].

Отже, проаналізовані аспекти вивчення латинської мови в процесі підготовки майбутніх фахівців медичної сфери є способами формування їх граматичної компетентної освіченості, що є запорукою успішного здійснення подальшої професійної діяльності.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо застосування нових підходів до використання методів, форм і засобів навчання, для формування професійно–термінологічної компетенції студентів.

Література:

1. Шевченко Є. М., Латинська мова і основи медичної термінології: Навч. посібник 7–е вид. — Київ: Медицина, 2011.

2. Пилипів О. Основи латинської медичної термінології: навчальний посібник / Ольга Пилипів, Леся Мисловська; науковий редактор Леся Пилипів. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012.

3. Латинська мова для студентів–медиків / За ред. А. Г. Ступінської. — Київ: Вища школа, 1986.

4. Латинська мова для студентів–фармацевтів / За ред. А. Г. Ступінської. — Київ, 1993.

ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ «PNEUM» ТА «PNEUMON» В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Харківський національний медичний університет

Науковий керівник: Лебедь Ю.Ф.

Підготовка фахівця–медика неможлива без оволодіння спеціальною термінологією. За час навчання в медичному вузі студенти засвоюють велику кількість термінів різних медико–біологічних і клінічних дисциплін, що в свою чергу допомагає оволодіти сучасною науковою мовою своєї професії.

Мета нашої роботи: проаналізувати випадки вживання терміноелементів «pneum» та «pneumon» в медичній термінології; з'ясувати їх істотні відмінності.

В ключі цієї теми слід зупинитися на визначенні декількох понять:

Термін – це виражена за допомогою слова або словосполучення мовна одиниця, яка являє собою системно організований, функціонально значущий, цілісний в рамках конкретної наукової або виробничої сфери та потенційно стандартизований елемент лексичної системи мови.

Терміноелемент – це

- а) компонент, що виділяється в структурі терміна;
- б) морфеми, що входять до складу багатьох лінгвістичних термінів;
- в) значуща частина похідного слова, регулярно відтворена в готовому вигляді при використанні вже існуючих або створенні нових термінів.

Клінічна термінологія (від грец. *kliniké (téchne)* – догляд за лежачими хворими) – найбільший розділ медичної термінології, в якому представлені назви різних захворювань, методів дослідження і лікування, клінічних спеціальностей та фахівців. Для фармацевта інтерес представляють, перш за все, назви патологічних процесів і хвороб, бо ліки створюються і застосовуються для їх лікування. [1:42]

В організмі людини є кілька систем органів, але предметом нашого дослідження є дихальна система. Дихальна система людини – сукупність органів і тканин, що забезпечують в організмі людини обмін газів між кров'ю і зовнішнім середовищем.

Легені (від лат. *pulmo, ònis m – pulmones*) представляють собою парний орган, який займає практично всю порожнину грудної клітки і є головним органом дихальної системи. В давньогрецькій мові цьому слову відповідає терміноелемент *pneum-*, *pneumon-*.

Випадки вживання терміноелемента «pneum» можна поділити на дві групи:

- 1) ті, які позначають повітря, газ;
pneumothōrax, ācis m – пневмогемоторакс, скупчення повітря в плевральній порожнині;
pneumopericardium, i n – пневмоперикард, наявність повітря всередині порожнини перикарда;

pneumatōsis, is f – пневматоз, здуття тканин і органів внаслідок утворення в них пухирців газу або проникнення повітря ззовні;

pneumocephalia, ae f – пневмоцефалія, наявність повітря або газу в порожнині черепа;

pneumorrhagia, ae f – пневморагія, кровохаркання;

pneumoperitonēum, i n – пневмоперитонеум, наявність газу в черевній порожнині;

2) ті, які мають значення «легені», «легеневий»:

pneumonitis, idis f – пневмоніт, локалізоване ураження альвеол або плевральних тканин в легені;

pneumonia, ae f – пневмонія, запалення легенів;

pneumopathia, ae f – пневмопатія, загальна назва патологічних процесів у легенях;

pneumotomia, ae f – пневмотомія, оперативне розсічення легені;

pneumonectomy, ae f – пневмонектомія, операція повного видалення легені;

pneumopexia, ae f – пневмопексія, хірургічна операція: підшивання легені до грудної стінки, медиастинальної плеври, діафрагми або до другої легені;

pneumolysis, is f – пневмоліз, розпад легені від прилеглих тканин.

pneumomalacia, ae f – розм'якшення тканини легені.

Таким чином, в нашій роботі ми дослідили і порівняли випадки вживання терміноелементів «*pneum*» та «*pneumon*» у медичній термінології, пояснили значення термінів, побудованих за допомогою цих значущих частин слова.

Література:

1. Долгушина Л. В. Латинська мова і основи медичної термінології : навчальний посібник / Л. В. Долгушина, Л. Г. Панін. – М : Новосиб. держ. ун-т. – Новосибірськ : РІЦ НГУ, 2015. – 96 с.

2. Бекішева Е. В. Нові напрям кита дослідження медичної термінології: збірник / Е. В. Бекішева // Вісник Нижегородського університету ім. Н. І. Лобачевського, 2013, № 4 (2), с. 260–264.

3. Цісик А. З., Круглик Н. А., Ромашкевічус С. К. Латинська мова для студентів фармацевтичного факультету: учеб.– метод. посібник в 2–х ч. Ч. 2 / А. Цісик, Н. А. Круглик, С. К. Ромашкевічус. – Мінськ: БДМУ, 2012 – 108 с.

ЭПОНИМЫ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

*Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина
Научный руководитель – Чекарева Е.С.*

Эпонимические термины представляют особый интерес в медицинской терминологии. Большинство классических эпонимов активно используются в настоящее время, несмотря на предложения ограничить их употребление.

Цель нашей работы — рассмотреть и описать термины – эпонимы, определить особенности их образования, классифицировать и выявить достоинства и недостатки их употребления в медицинской латыни.

Эпоним (греч. *επονυμος*, *ερι* – «после» + *ονομα* – «имя»), дающий свое имя) – название понятия, болезни или метода по имени человека, впервые обнаружившего, описавшего их, или того, у которого это явление было обнаружено. Например, Гайморова пазуха, синдром Дауна, синдром Ашнера, Брайтова болезнь, Ахиллово сухожилие, голова Медузы и т.д.

Эпонимы классифицируют по следующим группам: мифологизмы; библеизмы; термины, включающие имена литературных персонажей; термины, включающие имена ученых и врачей; термины, включающие имена больных [1].

Мифологические эпонимы активно используются в анатомической, клинической, фармацевтической терминологии. Например, *cornu Ammonis* (*hippocampus*) — Аммонов рог, *mons Veneris* — мост Венеры, *umbilicus Veneris* — пуп Венеры, *tendo Achillis* (*t. calcaneus*) — Ахиллово сухожилие, *caput Medusae* — голова Медузы и др. эпонимы–библеизмы появились вследствие ассоциаций с именами святых. Например, Антонов огонь — гангренозное заболевание, названное по имени святого Антония — египетского монаха [2:2].

Немало эпонимов происходит от имен художественных персонажей: *syphilis* восходит к имени болевшего этой болезнью пастуха Сипила в «Метаморфозах» Овидия, синдром Вертера — предсуицидальное состояние по имени главного героя романа И. В. Гёте «Страдания юного Вертера».

Самая большая группа эпонимов представлена понятиями, образованными от имен ученых и врачей, впервые открывших определенное явление. Например, болезнь Альцгеймера, болезнь Паркинсона, синдром Дауна [3:129]. Некоторые эпонимы происходят от имен пациентов.

Употребление эпонимов имеет свои достоинства и недостатки. К достоинствам можно отнести способность эпонимов называть болезнь более кратко, чем ее официальное название; некоторые из них настолько прижились, что воспринимаются как общепринятые наименования, потому возникает вопрос о необходимости сокращения употребления эпонимов в других областях науки и техники; эпоним способен более этично назвать болезнь для того, чтобы уберечь моральное здоровье пациента; они

позволяют сохранить авторство первооткрывателя. И. А. Скачинская отмечает по этому поводу: «Рост эпонимов в современной терминологии объясняется не только желанием сохранить в истории авторство первооткрывателя, но и в связи со сложностью сразу отыскать точный термин, чтобы адекватно отобразить то или иное явление» [4: 149].

По мнению Д. С. Лотте, терминам–эпонимам характерно «положительное качество, заключающееся в том, что они не вызывают никаких сторонних представлений и, таким образом, приближаются к типу нейтральных терминов. Однако это качество их вместе с тем и отрицательное, ибо в большинстве случаев они никаких представлений не вызывают вообще и не отражают связи данного понятия с другим» [5:27].

Также к недостаткам эпонимических терминов можно отнести то, что они не выражают смысла понятий, так как название несвязано напрямую с содержанием; эпонимы дают недостоверную информацию о том, кто является первооткрывателем определенной болезни; они подвержены социально–политическим факторам; использование разных эпонимических наименований для обозначения одних и тех же явлений в разных странах приводит к непониманию; возникает неудобство их использования в устной и письменной речи в виду их громоздкости.

Тем не менее стоит отметить, что термины–эпонимы являются важной составляющей частью медицинской терминологии, которая активно пополняет и обогащает ее, представляет альтернативные средства для точного наименования медицинских понятий.

Литература:

1. Чернова Н. А. Отыменные термины в медицинской терминологии / Н. А. Чернова // Бюллетень медицинских интернет–конференций, Vol. 3, Issue 11, 2013, pp. 1254–1254. Электронный доступ: <https://medconfer.com/files/archive/2013-11/2013-11-81-T-3026.pdf>
2. Извекова Т. Ф. Эпонимы в медицинской терминологии / Т. Ф.Извекова, Е. В. Грищенко, А. С. Пуртов // Новосибирск, 2014. Электронный доступ: <http://docplayer.ru/27965748-Eponimy-v-medicinskoj-terminologii.html>
3. Кондратьев Д. К. Современная медицинская эпонимическая терминология. – Гродно, 2008. Электронный доступ: <http://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-meditsinskaya-eponimicheskaya-terminologiya>
4. Скачинская И. А. Эпонимы в медицинской терминологии / И. А. Скачинская, О. В. Бабчук, А. В. Менжинская–Войтова // Теория и практика профессионально ориентированного обучения иностранным языкам: Матер. VIII межд. науч.–практ. конф., Минск, 14–16 мая 2015г., С.148–150.
5. Лотте Д. С. Основы построения научно–технической терминологии: вопросы теории и методики / Д. С. Лотте / под ред. И. И. Артоболевского. – Москва, 1961 – 160 с.

ЗМІСТ

Бажан А. О.	7
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ КОЛЬОРУ В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Безуглая Л. В.	8
ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЙ ЗАБОЛЕВАНИЙ КОЖИ И ПОДКОЖНОЙ КЛЕТЧАТКИ	
Білецька К. С.	11
МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В БАГАТОМОВНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Боровлева Е. Е.	12
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРЕФИКСОВ MACRO- И MEGALO-	
Вдовенко Л.О., Данилова А.Д.	14
ЕТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НАЗВ ЛІКАРСЬКИХ ФОРМ	
Голуб А. В.	16
ОМОНИМІЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТУ «-РАТНІА»	
Гомонілова П. Г.	17
ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПРЕФІКСІВ INFRA- I SUB-	
Гордієнко П. О.	19
НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ ПОБУТУ ЯК ДЖЕРЕЛО МЕТАФОРИЗАЦІЇ В АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Директоренко О. В.	21
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ КІСТКОВИХ СТРУКТУР ТІЛА ЛЮДИНИ	
Дирявченко Н. Н.	23
ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ ODONT- И DENT- В СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Доломан Д. Р.	24
ГРЕЧЕСКИЕ ПРЕФИКСЫ ПРОСТРАНСТВЕННОГО ЗНАЧЕНИЯ В АНАТОМИЧЕСКОЙ НОМЕНКЛАТУРЕ	
Доля Д. Д.	27
СТРУКТУРА КЛІНІЧНИХ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАХВОРЮВАННЯ SCHIZOPHRENIA	
Земляніцина Л. В.	29
ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ «-АЛГІЯ» ТА «-ОДІНІЯ» ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ БОЛЬОВОГО СИНДРОМУ	
Krovitska U. O.	30
MODERN TECHNOLOGIES IMPACT ON DEVELOPING NEW MEDICAL TERMS	
Кугіщева В.Ю.	32
ВЖИВАННЯ ТЕ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «БІЛЬ» У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Лисенко В.І.	32
ЯВИЩЕ ТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ ТА ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ АНАТОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	

Лисовая Е.Н.	34
ТЕРМИНЫ SMETR – И HYSTER – В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Maiti Anindita	36
THE ROLE OF LATIN IN THE MEDICAL INFORMATION SPACE	
Макаренко Д. О.	38
ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІТОНІМІВ У ЛАТИНСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	
Макарова Е.Ю.	40
СПЕЦИФИКА СЕМАНТИКИ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТА –LYSIS В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Mahadev Prashanth Kumar	43
DEVELOPMENT OF MEDICAL TERMINOLOGY FROM ANCIENT TO PRESENT	
Невхорошев Е. А.	44
МЕДИЦИНСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ В ПРОИЗВЕДЕНИИ ИМ. А. БУЛГАКОВА «ЗАПИСКИ ЮНОГО ВРАЧА»	
Новікова Т.А.	45
МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ МЕДИЦИНЬСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Петрова Е.С.	47
ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ И ТЕРАПЕВТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МАНДРАГОРЫ В НАРОДНОЙ ТРАДИЦИИ	
Радзівіл І.І.	49
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
Русанова А. І.	51
ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ МАГІЧНИХ ЗАКЛИНАНЬ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЗА КНИГАМИ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР»	
Сенюк Н. І.	53
ДЕЯКІ НАРИСИ З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Ситник К.О.	55
МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ MOODLE ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ	
Сідора А. О.	56
ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО–СУДИННОЇ СИСТЕМИ	
Стоян А. О.	58
УПОТРЕБЛЕНИЕ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ «MAST–» И «МАММ–» В КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ.	
Стратиенко Е.Н.	60
НАЗВАНИЯ ГЕОМЕТРИЧЕСКИХ ФИГУР В СОСТАВЕ АНАТОМИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ	

Суровцева К. С.	62
ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ТЕРМИНОЭЛЕМЕНТОВ COLP- И VAGIN- В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Тодорюк И. П.	64
ПРОСТРАНСТВЕННАЯ СЕМАНТИКА ПРЕФИКСОВ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Токарев В. С.	66
ЭТИМОЛОГИЯ НАЗВАНИЙ ЖЕЛЕЗ ВНУТРЕННЕЙ СЕКРЕЦИИ	
Толстых Н. В.	68
КАЛЬКИРОВАННАЯ ЛЕКСИКА В СОСТАВЕ АНАТОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	
Цимбал І.М.	70
ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ VAS- ТА ANGI- У КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Чоломбитько А. В.	71
ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТА ORTHO- В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Шуляк К. Ю.	72
МІСЦЕ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У БАГАТОМОВНОМУ І МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Щасна І. О.	74
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	
Яхно Ю. Е.	76
ВЖИВАННЯ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ «PNEUM» ТА «PNEUMON» В КЛІНІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Ященко П. А.	78
ЭПОНИМЫ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	